

TUHUN VAHA JA NI NTEE SAN MARCOS

Tuhun Juan tēe scuénduté

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Yáhá quijéhé tuhun vāha maá Jesucristo, Sēhe Yāā Dios, jā ní nquiiji yā jā scácu yā yóhó.

² Isaías, tēe nī nacani tuhun Yāā Dios jondē janahán, súcuán nī ntee dē tuhun Juan nūū tutū: Tají nī tēe nacani tuhun nī cosō nūū dē ichi núū nū, tácu coo tūha nchivī jā quiiji nú, ncachī Yāā Dios jíín Cristo.

³ De tēe ñúcuán cana jee dē jondē nūū ñuhun tíhá: Sāhá tūha ndá nú maá nú, chi quenda maá Jētoho ō.

De sāhá ndá nú tiñu ndāā, chi vāji yā, cachī dē. Ncachī Isaías.

⁴ De Juan nī jīnū dē jondē nūū ñuhun tíhá, scuénduté dē nchivī. De cáhān dē jíín ji jā ná nacani inī ji jā sndóo ji cuāchi ji de cuenduté ji, tácu cune cáhnú inī Yāā Dios nūū cuáchi ji.

⁵ De ndācá nchivī región Judea jíín nchivī ciudad Jerusalén, nī nguenda ji nūū dē. De nī nacani ndāā ji cuāchi ji nūū Yāā Dios, de nī scuénduté dē ji inī yūte Jordán.

⁶ De sahma ñúhún Juan cúu ixi camello, de núhnī iin cinturón ñii chījin dē. De jā técu dē cúu tīca langosta jíín ndūxi yōcō.

⁷ De suha nī nacani dē tuhun: Quiiji maá Yāā jā cúñáhnú ndasí cā nsūú nduhū. Chi nduú cúñáhnú

cuitī ni nūū yā, ni jā cuetíñú yā nduhū vísō iin tiñu lúli cā jā jīqui ndeyi nī nandají nī correa nījān yā.

⁸ De nduhū chi jíin ndute scuénduté nī ndá nú, sochi Yāā ñúcuán chi modo jā scuénduté yā ndá nú cúu jā cuāha yā Espíritu Santo cundeē inī ánō nū, ncachī Juan.

Jā ní jenduté Jesús

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ De nī ncuu jacū quīvī, de Jesús nī nquee yā ñuū Nazaret ndáñúū Galilea, de Juan nī scuénduté dē yā inī yūte Jordán.

¹⁰ De tá nī nquee yā ndute, de nī jinī yā jā ní nune-ni nūū ndéē Yāā Dios andiví, de nī ncuun Espíritu Santo, nī jīnū xīnī yā, de cáá tá cáá iin paloma.

¹¹ De ichi andiví nī ncāhān iin tūhun: Maá nú cúu sēhe nī jā mānī ndasí nī jíin, de cúsi ndasí inī ni jíin nú, ncachī.

Jā ní jito túnī Satanás Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Ñúcuán de nī jīnū Jesús jondē nūū ñuhun tíhá nī nsāhá Espíritu Santo.

¹³ De ūū xico quīvī nī ndeē yā nūū ñuhun tíhá ñúcuán nūū íyó ndá quití yúcú. De nī jito túnī Satanás yā. De tá cuāhān Satanás, de nī nquenda ndá ángel Yāā Dios, nī nchindeé ndá yā.

Jā ní nquijéhé Jesús nácani yā tūhun región Galilea

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Ñúcuán de tá nī nchihi ndá dē Juan vecāa, de nī nenda Jesús región Galilea, nácani yā tūhun vāha nāsa tátúnī Yāā Dios.

15 De nī ncāhān yā: Ja nī nquenda quivī, de ja nī ncuñatin jā tatúnī Yāā Dios nūū ndá nú. Nacani inī nū jā sndóo nú cuāchi nú, de candíja nú tūhun jā scácu yā ndóhó, ncachī yā.

Jā ní ncana yā cūmī tēe tীন tiacá

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

16 De jíca Jesús yuhú mar Galilea cuāhān yā. De nī jinī yā nūū Simón jíín ñanī dē Andrés. De tēe tীন tiacá cúu dē, de squée ndúū dē ñunu dē inī mar.

17 De nī ncāhān yā jíín dē: Cuniquīn nduhū ná cóhōn, de nasāhá nī ndóhó tēe jā nīhīn cuāhā nchivī jā candíja nduhū, tá cúu nūū nīhīn nū tiacá, ncachī yā.

18 Ñúcuán de nī sndóo-ni ndúū dē ñunu dē, de nī jēcuniquīn dē yā.

19 De nī jica yā jacū cā, de nī jinī yā nūū Jacobo jíín ñanī dē Juan, ndúū sēhe Zebedeo, suni ndée dē inī barco dē, náchicatún dē ñunu dē.

20 De suni nī ncana yā dē jā cuniquīn dē yā. De nī sndóo-ni ndúū dē tatá dē Zebedeo inī barco jíín ndá mozo dē, de nī jēcuniquīn dē yā cuāhān dē.

Jā ní ntavā yā tächī inī iin tēe

(Mt. 7.28-29; Lc. 4.31-37)

21 De nī jinū yā jíín ndá dē ñuū Capernaum. De quivī nátátú nī nquivi yā inī vehe īī sinagoga, de nī stéhēn yā tūhun.

22 De nī nsāhvi inī nchivī nī jini ji tūhun stéhēn yā. Chi stéhēn vāha yā nūū ji, chi maá yā ndíso tíñú sīquī ndihi. De ndá tēe stéhēn ley janahán, nsūú súcuán stéhēn dē.

23 De inī vehe īī sinagoga ñuū ñúcuán íyó iin tēe jā ñúhún tächī inī. De nī ncana cóhó dē:

24 ¿Nūcu vāji ní nūū ndá sá, Jesús ñuū Nazaret? ¿A vāji ní jā snāā ní sāán, á naá cúu? Ja jínī sá ní iin cúu ní, chí Sēhe ī Yāā Dios cúu ní, ncachī dē.

25 De Jesús nī ncāhān xēēn yā nūū tāchī: Casī yuhú nú de quee nú inī dē, ncachī yā.

26 De tāchī nī jahnī yīhí ndasí tēē ñúcuán. De nī ncana cóhó, de nī nquee-ni cuāhān.

27 De ndihi nchivī nī nchūhú ji, de jícā tūhún táhán ji: ¿Nā cuá cúu yáhá? ¿A iin tūhun jeé cúu yáhá? Chí tēē yáhá cúñáhnú dē jā ndácu dē jondē nūū tāchī de quee ndá, ncachī ji.

28 De ñamā nī jītē nuu tūhun Jesús cuāhān níí cáhnú región Galilea.

*Jā ní nasāhá vāha yā naná chíso Simón Pedro
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)*

29 De nī nquee yā jín ndá dē inī vehe ī sinagoga. De Jesús cuāhān yā jín Jacobo jín Juan jondē vehe Simón jín Andrés.

30 De naná chíso Simón, cáá ña yíhí quīji ña. De nī ncachī tūhun ndá dē nūū yā jā cúhū ña.

31 Ñúcuán de nī ntandēē yā nūū cáá ña, de nī ntiin yā ndahá ña, de nī nacani yā ña. De nī nquee-ni quīji ña, de nī nsāhá ña jā ní nchajī yā jín ndá dē.

*Jā ní nasāhá vāha yā cuāhā nchivī
(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)*

32 De tá nī nquee ncandiī de nī ncuāā, de nī nquenda ndá nchivī vāsíáha ji ndá jā cúhū jín jā ñúhún tāchī inī.

33 De ndihi nchivī ñuū ñúcuán nī ncutútú ji viéhé ñúcuán.

³⁴ De nī nasāhá vāha yā cuāhā nchivī cúhū quéhén nūū cuēhē, de nī ntavā yā cuāhā tāchī inī jī. De ndá tāchī chí ja jínī jī yā, sochi nduú ní jéhe yā tūhun jā cachī tūhun jī ní iin cúu yā.

*Jā ní nacani yā tūhun región Galilea
(Lc. 4.42-44)*

³⁵ De nehēn ndasí nī nacōo yā, chí jondē niquín cā. De nī nquee yā cuāhān sīn yā yātā ñuū nūū nduú nchivī, de ñúcuán nī jīcān táhvī yā.

³⁶ De Simón jín ndá tēe íyó jín dē, nī jēnanducú dē yā.

³⁷ De nī nanihīn ndá dē yā, de nī ncāhān dē jín yā: Ndācá nchivī nánducú jī níhín, ncachī dē.

³⁸ Sochi nī ncāhān maá yā: Sa cōhōn ndācá cā ñuū íyó ñatin, tácuā suni nacani nī tūhun nūū jī, chí jā suu cúu jā vají nī, ncachī yā.

³⁹ De súcuán nī jica nuu yā ní región Galilea, nī nacani yā tūhun inī vehe ī sinagoga ndācá ñuū, de nī ntavā yā tāchī inī nchivī.

*Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe ndóho cuēhē stéhyū
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)*

⁴⁰ De iin tēe ndóho cuēhē stéhyū, nī nquenda dē nī jēcuīñī jítí dē nūū yā, de nī ncāhān dē: Jínī sá jā cuu sāhá ní jā nduvāha sá, de tú cúnī ní, ncachī dē.

⁴¹ De Jesús nī ncundáhvī inī yā dē, de nī ntee yā ndahá yā dē, de nī ncāhān yā: Cúnī ni nasāhá vāha nī ndóhó. De ná ndúvāha nú, ncachī yā.

⁴² Te tá nī ncāhān yā súcuán, de nī nduvāha-ni tēe ndóho cuēhē stéhyū.

⁴³ Ñúcuán de nī natajī yā dē jā quínohōn dē, de nī ncāhān nīhin yā jín dē:

44 Mā cāchí cuitī nū nūū ni iin. Chi quīhīn nū stéhēn nū maá nú nūū sūtū, de cundahá nú jā sōcō nū nūū Yāā Dios sīquī jā ní ndundoo nú nūū yā, tá cúu nūū ní ndacu Moisés janahán. De súcuán de cunī nchivī jā ní nduvāha nú, ncachī yā.

45 De nī nquee dē cuāhān dē, de nī nquijéhé dē nácani dē tūhun nūū ndihi nchivī nāsa nī nduvāha dē. De sīquī ñúcuán nduú cā ní ncúu quīvi Jesús ndācá ñuū, chi cúchitú ndasí nchivī nūū yā. De nī jica yā yātā ndācá ñuū nūū nduú cúchitú nchivī. Sochi ndācá lado nī nquiji nchivī nūū yā.

2

*Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe nī nduvehlé
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)*

1 De nī ncuu jacū quīvī, de nī nquīvi tucu Jesús ñuū Capernaum. De nī jinī nchivī jā ndéē yā vehe.

2 De ñamā nī ncutútú cuāhā nchivī, de nī nchitú vehe chi jondē viéhé nduú cā núne. De nī nacani yā tūhun Yāā Dios nūū ji.

3 Ñúcuán de nī nquenda cūmī tēe nūū yā, ndíso ndá dē iin tēe jā ní nduvehlé.

4 De nduú ní ncúu quīvi ndá dē nūū yā sīquī jā íyó chitú nchivī. De nī ncaa dē sīquī véhé, de nī nacune dē xīnī véhé ndāā nūū íní yā, de yavī ñúcuán nī scúun dē tēe cúhū, yósō dē nūū iin camilla.

5 De nī jinī Jesús jā cándíja ndá dē jā cuu nasāhá vāha yā tēe cúhū. De nī ncāhān yā jíín tēe cúhū: Lílū, ja née cáhnú inī ni nūū ndá cuāchi nú, ncachī yā.

6 De ñúcuán ndéē jacū tēe stéhēn ley janahán, de ndá tēe ñúcuán nī jani inī dē sīquī yā:

⁷ ¿Nūcu cáhān tēe yáhá súcuán? Cáhān dē tūhun nāvāha jā quītī inī Yāā Dios. Chi nduú cā nā incā cuu cune cáhnú inī nūū cuáchi, chi mátúhún-ni Yāā Dios.

⁸ De nī jinī Jesús jā súcuán jáni inī ndá dē, de nī ncāhān yā jíin dē: ¿Nūcu jáni inī ndá nú jā cáhān ni tūhun nāvāha?

⁹ Jā nduū tūhun yáhá, ¿ní iin cúu jā víjín cā? ¿A jā cáhān ni jíin tēe cúhū: Ja nēe cáhnú inī ni nūū ndá cuáchi nú? ¿A víjín cā jā cáhān ni: Nacōo de naquehen nú camilla nū, de caca nú, cachī ni?

¹⁰ De mitan de ná stéhēn ni jā maá nī, Yāā nī nduu tēe, ndíso tíñú nī inī ñayíví yáhá jā cune cáhnú inī ni nūū cuáchi. Sá de nī ncāhān yā jíin tēe nī nduvehlé:

¹¹ Cáhān ni jíin nú, nacōo de naquehen nú camilla nū de quīnohōn nū vehe nú, ncachī yā.

¹² Nūcuán de nī nacōo dē-ni, de nī naquehen dē camilla dē, de nī nquee dē cuāhān dē, nī jinī jínúū ndihi nchivī. De ndivī ji nī nsāhvi inī ji ndéhé ji, de nī ncāhān ji jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios. De cáchī ji: Ncháha ca cunī cuitī ō ni iin tiñu súcuán, ncachī ji.

*Jā ní ncanayā Leví
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)*

¹³ Sá de nī nquee tucu yā cuāhān yā jondē yuhú mar. De ndācá nchivī nī nquenda ji nūū yā, de nī stéhēn yā tūhun nūū ji.

¹⁴ Sá de nī ncháha yā cuāhān yā, de nī jinī yā nūū Leví sēhe Alfeo, ndéē dē nūū nástútú dē xūhún renta. De nī ncāhān yā jíin dē: Cuniquīn nduhū ná cóhōn, ncachī yā. De nī nacuiñī dē-ni, de cuāhān dē jíin yā.

15 Ñúcuán de nī jēhēn yā nī nchajī yā stāā vehe dē. De cuāhā tēe stútú xūhún renta jíin ndá cā tēe sáhá cuāchi, suni ndéē dē yájī dē stāā jíin Jesús jíin ndá tēe scuáha jíin yā, chi iyó cuāhā dē jā níquín dē yā.

16 De ndá tēe stéhēn ley janahán jíin tēe grupo fariseo, nī jinī dē jā yájī yā stāā jíin ndácá tēe ñúcuán. De nī ncāhān ndá dē jíin ndá tēe scuáha jíin yā: ¿Nūcu yájī maestro nū jíin ndá tēe stútú xūhún renta jíin ndá cā tēe sáhá cuāchi? ncachī dē.

17 De nī jini Jesús, de nī ncāhān yā jíin dē: Nchivī iyó vāha, nduú jíini ñúhún ji tēe tátán, chi nchivī cúhū cúu jā jíini ñúhún. De nduhū chi nduú vāji nī jā cana nī nchivī jāá nduú cuāchi, jā cúu ji tá cúu nchivī iyó vāha. Chi sa vāji nī jā cána nī nchivī iyó cuāchi, jā ná nácani inī ji de sndóo ji cuāchi ji, ncachī yā.

*Jā ní jīcā tūhún ndá dē yā sīquī jā conditē inī
(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)*

18 De nī ncuu iin quīvī jā iyó nditē inī ndá tēe scuáha jíin Juan, jíin ndá tēe scuáha jíin grupo fariseo. De nī nquenda jacū tēe, nī ncāhān dē jíin Jesús: Ndá tēe scuáha jíin Juan jíin jā scuáha jíin grupo fariseo, quéhén vuelta iyó nditē inī dē nūū Yāā Dios. De ndá tēe scuáha jíin maá ní, ¿nūcu nduú sáhá dē súcuán?

19 De nī ncāhān Jesús jíin dē: ¿A cuu conditē inī dē juni iyó cā ni jíin dē? ¿A cuu conditē inī nchivī jā iyó vico tándāhá juni ndéē tēe tándāhá jíin ji? Chi tá ndéē tēe tándāhá, de mā cūū conditē inī ji.

20 Sochi quiiji quīvī jā cujiyo tēe tándāhá, de quīvī ñúcuán chi conditē inī ji.

21 De nī ncāhān yā ūū tūhun yátá síquī jāá nduú quítáhán tūhun jeé jā stéhēn yā jíín ndá tūhun janahán. Ncachī yā: Ni iin nduú náchuhun iin pedazo sahma jée nūū iin sahma tūhú. Chi tú súcuán de ndiyi pedazo jeé de tēhndē cā jā tūhú, de cundícā cā nūū tēhndé.

22 De ni nduú chūhun vino jeé inī ñii tūhú. Chi tú súcuán de vino jeé ndatá ñii, de naā vino jíín ñii. Jā ñūcuán cánuú jā chuhun ji vino jeé inī ñii jée.

*Jā ní jehndē ndá dē xīnī trigo quīvī nátātú
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)*

23 De iin quīvī nátātú nī nchāha Jesús cuāhān yā nūū cáá trigo. De ndá tēe scuáha jíín yā nī nquijéhé dē jéhdē dē xīnī trigo yájī dē.

24 Ñúcuán de ndá tēe grupo fariseo nī ncāhān dē jíín yā: Cūndēhé. ¿Nūcu sáhá ndá tēe scuáha jíín nú súcuán? Chi cáchī ley Moisés jā má cūú sáhá ó ni iin tiñu quīvī nátātú, ncachī dē.

25 De nī ncāhān maá yā jíín dē: ¿A nduú ní ncáhvi ndá nú tutū nāsa nī nsáhá David, iin quīvī jā ní ncumanī jā cajī dē, de nī jīhī dē sōco jíín ndá tēe jā ní íyo jíín dē?

26 De nī nquīvi dē inī vehe Yāā Dios. De Abiatar nī ncuu sūtū cúñáhnú cā. De nī nchajī dē pan ī jā yósō nijīn nūū Yāā Dios. De nduú nā ley jā cajī ni iin tēe, chi maá-ni sūtū cúu jā yájī. De suni nī jēhe dē nī nchajī ndá tēe íyó jíín dē. De nduú nā cuāchi ní íyo síquī dē, ncachī yā.

27 De suni nī ncāhān yā jíín ndá dē: Nduú ní jécōo nchivī jā ndoho ji nūū quīvī nátātú, chi sa nī jécōo quīvī ñúcuán jā síquī nchivī tácuā natātú ji.

28 Túsaá de nduhū, Yāā nī nduu tēe, maá nī cúu jā tátúnī sīquī nāsa sāhá nchivī quīvī nátātú, ncachī yā.

3

Jā ní nduvāha tēe nī nchīchī ndahá

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

1 De nī nguīvi tucu Jesús inī iin vehe īī sinagoga. De ñúcuán íyó iin tēe jā ní nchīchī iin ndahá dē.

2 De ndá tēe grupo fariseo ndéhé yuhū dē yā, tú nasāhá vāha yā tēe ñúcuán quīvī nátātú, tácuā nīhīn dē cuāchi sīquī yā.

3 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin tēe jā ní nchīchī ndahá: Nacuiñī de cuiñī nú māhñú yāhá, ncachī yā.

4 De nī jīcā tūhún yā ndá dē: ¿Nāsa cāhān ley sīquī quīvī nátātú? ¿A jā sāhá vāha ó, á jā sāhá nēhén ó? ¿A jā nasāhá vāha ó nchivī ja ñatin cuū, á sāhá ó jā cuū jī? ncachī yā. De ndá máá dē chi nduú ní ncāhān cuitī dē.

5 De quítī inī yā ndéhé yā nūū ndá dē, de nī ncucuécá inī yā jā nīhin inī dē. De nī ncāhān yā jíin tēe jā ní nchīchī ndahá: Scáá ndahá nú, ncachī yā. De nī scáá dē, de nī nduvāha-ni ndahá dē.

6 Ñúcuán de nī nquee ndá tēe grupo fariseo, de nī scáni táhān dē tūhun jíin ndá tēe grupo Herodes jā sīquī yā, nāsa cahnī dē yā.

Jā ní nquenda cuāhā nchivī nūū yā yuhú mar

7 De Jesús cuāhān yā jondē yuhú mar jíin ndá tēe scuáha jíin yā. De cuāhā nchivī región Galilea nī jēcuniquīn jī yā.

8 De saá-ni nchivī región Judea, jín nchivī Jerusalén, jín nchivī Idumea, jín nchivī jā ndēe lado yūte Jordán nū quénda ncandiī, jín nchivī región Tiro jín Sidón, cuāhā ndasí nchivī nī jini ji tūhun tá ñáhnú ndasí tiñu sáhá yā, de nī nquenda ndá ji nū yā.

9 De nī ncāhān yā jín ndá tēe scuáha jín yā jā ná cóo tūha iin barco quīvi yā, tácuā mā chitú nihin nchivī cuāhā ní xiín yā.

10 Chi ja nī ncuu cuāhā nchivī nī nasāhá vāha yā, de jā ñúcuán vāji cuāhā cā nchivī jā ndóho ndācá nū cuēhē, de chitú nihin ji ní xiín yā jā quehé ji yā cúnī ji.

11 De ndá nchivī jā ñúhún tāchī inī, tá nī jinī nū yā, de jécuiñi jítí nū yā, de cána cóhó: Maá ní cúu Sēhe Yāa Dios, cáchī.

12 De nī ndacu nihin yā nū ndá tāchī jā má cáhān cā jā cúu yā Sēhe Yāa Dios.

*Jā ní nacāji yā ūxī ūū tēe scuáha jín yā
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)*

13 Ñúcuán de nī ncaa yā cuāhān yā iin yucu. De nī ncana yā ndá tēe jā cúnī maá yā cundeca yā, de nī nquenda ndá dē nū yā.

14 De nī jani yā ūxī ūū dē jā cuiñi dē jín yā, de tají yā ndá dē quihín dē nacani dē tūhun.

15 De nī nsāhá yā jā cundiso tínú dē jā nasāhá vāha dē nchivī cúhū de tavā dē ndá tāchī inī nchivī.

16 De yáhá cúu ndihúxī ūū tēe jā ní nacāji yā: Simón jā ní nascúnani yā dē Pedro.

17 De saá-ni Jacobo jín ñani dē Juan, ndúu sēhe Zebedeo. De nī nascúnani yā ndúu dē Boanerges,

jā cáchī: Tēe íyó fuerza nacani tūhun, tá cúu nūū íyó fuerza taja.

¹⁸ De sava cā dē nání dē Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo sēhe Alfeo, Tadeo, Simón tēe grupo cananista,

¹⁹ jíin Judas Iscariote, tēe jā ní nastúu dē yā.

*Jā ní ncāhān nchivī jā sátíñú yā jíin fuerza tāchī
(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)*

Sá de nī nquīvi yā iin vehe jíin ndá tēe scuáha jíin yā.

²⁰ De nī ncutútú tucu cuāhā nchivī, de ni nduú cā ní ncúu caji yā stāā jíin ndá dē.

²¹ De ndá táhán vehe yā nī jini tūhun jā súcuán cúu. De nī nquenda ndá dē jā nacueca dē yā, chi cáhān ndá jā ní nsana xīnī yā.

²² De saá-ni ndá tēe stéhēn ley janahán jā ní nquiji jondē Jerusalén, nī ncāhān dē: Tēe yáhá ñúhún Satanás inī dē, jā cúu tāchī cúñáhnú cā. De jíin fuerza ñúcuán távā dē ndá tāchī, ncachī dē.

²³ De nī ncana yā ndá dē, de nī ncāhān yā iin tūhun yátá jíin dē: ¿Nāsa cuu tavā Satanás maá?

²⁴ De tú iin nación sáhá síin maá de cánāá maá, de nación ñúcuán chi mā cūú cā coo cáhnú.

²⁵ De tú nchivī iin vehe sáhá síin maá de cánāá maá, de nchivī vehe ñúcuán suni mā cūú cā cundeē cáhnú.

²⁶ De saá-ni Satanás jíin ndá táhán tāchī, tú sáhá síin maá de cánāá maá, túsaá de mā cūú coo cā, chi sa naā.

²⁷ De ni iin tēe mā cūú quīvi dē inī vehe tēe ndacuī jā sacuíhná dē ndatíñú, chi cánuú jā xihna cuhnī dē tēe ndacuī, sá de cuu sacuíhná dē ndatíñú

tēe ñúcuán. De suni súdecuán cúu jā júhni ni Satanás de távā ni tāchī.

²⁸ De ndāā cāhān ni jíin ndá nú jā íyó modo jā coo tūhun cáhnú inī nūū ndācá cuāchi sáhá nchivī, de saá-ni nūū ndá tūhun nēhén jā cāhān jī.

²⁹ Sochi tú cāhān nāvāha jī sīquī Espíritu Santo, de mā cúne cáhnú inī Yāā Dios nūū jī, chi sa cundeē cuāchi sīquī jī níí cání, ncachī yā.

³⁰ Súdecuán nī ncāhān yā, chi nī ncāhān ndá jī jā távā yā tāchī jíin fuerza Satanás.

*Naná yā jíin ndá ñanī yā
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)*

³¹ Ñúcuán de nī nquenda naná yā jíin ndá ñanī yā. De íñí ña tāvēhé, de nī nteñíñú ña tūhun cuāhān jā cána ña yā.

³² De nchivī jā ndēē níí xiín yā, nī ncāhān jī jíin yā: Naná ní jíin ndá ñanī ní íñí ña tāvēhé, de cúnī ña cāhān ña jíin ní, ncachī jī.

³³ De nī ncāhān maá yā: ¿Ní iin cúu naná nī jíin ndá ñanī ni? ncachī yā.

³⁴ De ndéhé yā nūū nchivī ndēē níí xiín yā, de nī ncāhān yā: Suni naná nī jíin ñanī ni cúu ndá nchivī yáhá.

³⁵ Chi ndācá nchivī jā squíncuu tiñu cúnī Yāā Dios, suu cúu ñanī ni, cuāha nī, naná nī, ncachī yā.

4

*Tūhun yátá tēe jítē tatā
(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)*

¹ De yuhú mar nī nquijéhé tucu Jesús stéhēn yā tūhun. De nī ncutútú cuāhā ndasí nchivī nūū yā, de

jā ñúcuán nī nguīvi yā nī jēcundeē yā inī iin barco nūū mar. De ndá nchivī ndéē ji yuhú mar.

² De jíin tūhun yátá nī stéhēn yā cuāhā tūhun nūū ji, de súcuán nī ncāhān yā:

³ Cunini ndá nú: Iin tēe jítē tatā, nī nquee dē jā cutē dē.

⁴ De tá nī nquijéhé dē jítē dē, de jacū tatā nī jītē yuhú íchí. De nī nquenda ndá saā, de nī nchajī tī.

⁵ De jacū cā tatā nī jītē nūū ñuhun yūū, nūū nduú íyó cócón ñuhun. De ñamā-ni nī ntāhvī, chi nduú íyó cócón.

⁶ De tá nī nquenda ncandiī, de nī nchīchī-ni, de nī ncasūn, chi nduú ní níhīn nūū quíhīn yoho.

⁷ De jacū cā tatā nī jītē māhñú nūū cáá niquin iñu. De nī jahnu iñu, de nī jasī nūū, de nduú ní jēhe nūnī.

⁸ De jacū nī jītē nūū ñuhun váha. De nī ntāhvī, de nī jahnu, de nī jēhe cuāhā nūnī. Sava nī jēhe ōcō ūxī jā iin iin tatā, de sava cā nī jēhe ūnī xico, de sava cā nī jēhe ciento, ncachī yā.

⁹ Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin ndá ji: Ndá ndóhó jā níni, tee sōho váha nú, ncachī yā.

*Nājēhē cúu jā cáhān yā maá-ni tūhun yátá
(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)*

¹⁰ Ñúcuán de cuāhān ndá nchivī, de nī nquendōo yā jíin ndihúxī ūū tēe scuáha jíin yā, jíin jacū cā nchivī íñi jíin dē. De nī jīcā tūhún ndá dē yā nā cuá cúu tūhun yátá ñúcuán.

¹¹ De nī ncāhān yā jíin dē: Ndá ndóhó, chi sáhá Yāā Dios jā cuu jīcūhun inī nū tūhun yáhá jā ní nchiyuhū, nāsa quívi nchivī ndahá yā jā tatúnī yā

nūu ji. Sochi nchivī jā sīn sīquī íñí, chi maá-ni jíin tūhun yátá cáhān ni jíin ndá ji.

¹² Súcuán cáhān ni tácuá vísō ndéhé ji, de quendōo ji modo jāá nduú jíin ji. De vísō jíni jíin sóho ji, de mā jícuhun inī ji, de mā ndícó cóo inī ji nūu ni, de mā cóo tūhun cáhnú inī nūu cuáchi ji, ncachī yā.

*Jā ní ncachī cājí yā tūhun yátá tēe jítē tatā
(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)*

¹³ De nī ncāhān cā yā jíin ndá dē: Tú nduú jícuhun inī nū tūhun yátá yáhá, ¿de nāsa jícuhun inī nū ndácá cā tūhun yátá túsaá?

¹⁴ Tēe jítē tatā cúu tēe scútē nuu tūhun Yāa Dios.

¹⁵ De tatā jā ní jítē yuhú íchí cúu tá cúu sava nchivī jā níni ji tūhun yā, de tá níjini ji, de quénda-ni Satanás de cāndeē tūhun inī ánō ji.

¹⁶ De tatā jā ní jítē nūu ñuhun yūu, chi cúu tá cúu sava nchivī jā níni tūhun, de jétáhví ji de cúsi inī ji jíin.

¹⁷ Sochi nduú cúcutú tūhun inī ánō ji, de jacū-ni quivī jétáhví ji. De tá quíji tūndóhó, á jā jíni ūhvī nchivī ji jā síquī tūhun ñúcuán, sá de quíjéhé nácani yátá inī ji.

¹⁸ De jā ní jítē māhñú niquin iñu cúu tá cúu sava cā nchivī jā jíni ji tūhun,

¹⁹ sochi ndíhvī inī ji sīquī ndá jā íyó inī ñayiví yáhá. De cúni ji cucuicá ji, de stáhví ndá ñúcuán jā cútóo inī ji ndácá ndatíñú. De ndihi yáhá cútéñú ji jíin, de jásī nūu tūhun yā, de nduú jíja ji jíin tūhun yā.

²⁰ De tatā jā ní jítē nūu ñuhun váha cúu ndá nchivī jā jíni tūhun, de jétáhví ji, de jíja ji jíin tūhun yā. De

sava ji cúu tá cúu tatā jā jéhe ōcō ūxī jā iin iin, de sava cā ji jéhe ūnī xico, de sava cā ji jéhe ciento, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī lámpara
(Lc. 8.16-18)

²¹ De suni nī ncāhān cā yā: Tá scuíquīn nchivī iin lámpara, ¿de á chíhi ji chíjin iin cajón á chíjin jīto? Nduú chi jáni ji nūū sūcún tácuca cutūú.

²² De suni sūcuán, nduú íyó ni iin tūhun yíyuhū jā má cūnī nchivī, chi ndihi-ni tūhun natūu nijīn de cunī nchivī.

²³ Ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú, ncachī yā.

²⁴ De suni nī ncāhān yā jíin ndá ji: Cunini vāha ndá nú tūhun Yāā Dios. Chi tú nāsa medida chúhun inī nū, suni sūcuán cuāha yā nūū nū, de víhí cā cuāha yā nūū maá nú jā té vāha nú sōho nú.

²⁵ Chi nchivī ja jícūhun inī, stéhēn cā yā nūū ji. Sochi nchivī jāá nduú cándija, vísō ja jíni ji jacū, de sa naā.

Tūhun yátá sīquī trigo

²⁶ De nī ncāhān cā yā: Sūcuán cúu jā tátúnī Yāā Dios nūū nchivī: Cúu tá cúu tatā jā ní jité iin tēe.

²⁷ Ñúcuán de quíxīn dē de nácōo dē, de sūcuán jíca quíivī cuāhān. De tatā ñúcuán táhvī de jáhnu. De maá dē chi nduú jíni dē nāsa jáhnu.

²⁸ Chi maá ñuhun sáhá jā jáhnu, xihna cā yūcū, sá de quénda yoco, ñúcuán de jíja maá nūnī.

²⁹ De tá nī ncuān trigo, de quíjéhé nchivī jéhdē ji, chi ja nī ncuān quíivī téhdē, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī niquin mostaza
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ De suni nī ncāhān yā: Ná cáhān ni iin tūhun yátá tácuā cunī ndá nú nāsa cúu jā ndúcuahā nchivī jā tátúnī Yāā Dios nūū.

³¹ Ndúcuahā ji tá cúu nūū jáhnu iin niquin mostaza jā jáquīn ji nūū ñuhun. De ñúcuán cúu iin niquin lúlí cā nsūú cā ndá cā niquin.

³² Sochí tá nī jaquīn ji, de táhvī de jáhnu cā nsūú cā ndá cā yūcū, de cúnáhnú ndahá, chi jondē cuu sáhá ndá saā tacā tī chījin cōndāhvī, ncachī yā.

*Jā maá-ni tūhun yátá cáhān yā jíin ji
(Mt. 13.34-35)*

³³ De cuāhā tūhun yátá súcuán nī stéhēn yā nūū nchivī, tú nāsa quénda ji jīcūhun inī ji.

³⁴ De ndācá jā ní stéhēn yā, maá-ni tūhun yátá nī ncāhān yā jíin ndá ji. Sochí nūū ndá tēe scuáha jíin yā chi nī ncachī cājí yā ndācá tūhun ñúcuán.

*Jā ní jencuiñī tāchī níhin jíin mar nī nsāhá yā
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)*

³⁵ De jā cúncuaā quīvī ñúcuán, de nī ncāhān yā jíin ndá tēe scuáha jíin yā: Ná yáha ó cōhōn incā lado mar, ncachī yā.

³⁶ De nī sndóo ndá dē nchivī cuāhā, de nī nguīvi ndá dē inī barco nūū ja ndéē Jesús, de cuāhān dē jíin yā. De suni cuāhān jacū cā barco jíin ndá dē.

³⁷ De nī jīquīhi iin tāchī níhin, de nī scāa ndute mar, de nī nguīvi inī barco. De ja ñatin chitú ndute inī barco.

³⁸ De Jesús chi cáá yā ichi chātā ndá dē inī barco, quíxīn yā de yíxinī yā iin sahma. De nī sndóto ndá dē yā, de nī ncāhān dē: Maestro, ¿á nduú sáhá ní cuenta jā quēe ó chījin ndute de naā ō da? ncachī dē.

³⁹ De nī nacōo yā, de nī ncāhān yā nūū tāchī nīhin jīín nūū mar: Jencuiñī de nañíí-ni coo nú, ncachī yā. De nī jencuiñī tāchī, de nī ncuu nañíí ndihi-ni.

⁴⁰ De nī ncāhān yā jīín ndá dē: ¿Nūcu yúhú ndasí ndá nú? ¿De nūcu nduú cándíja nú jā cācu nú sāhá nī? ncachī yā.

⁴¹ De yúhú ndasí ndá dē, de nī ncāhān dē jīín táhán dē: ¿Nā tēe cúu tēe yáhá jā jondē tāchī nīhin jīín mar jétáhví jā cáhān dē? ncachī ndá dē.

5

Tēe Gadara jā ndóho tāchī (Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ De nī nguenda Jesús jīín ndá dē incā lado mar, región Gadara.

² De tá nī nquee yā inī barco, de iin tēe ñúhún tāchī inī, nī nquee dē jondē nūū yíyuhū ndá ndīyi, de nī nguenda dē nūū yā.

³ Tēe ñúcuán ndēe dē nūū yíyuhū ndīyi. De nduú jétíñú jā júhnī nchivī dē, nī jīín cadena.

⁴ Chi cuāhā vuelta nī nuhnī jēhē dē ndahá dē jīín cadena. De ndācá vuelta jéhdē dē, de scuáchi dē. De nī iin nduú cúndeé jīín dē.

⁵ De nduú ñuú jíca dē yucu jīín nūū yíyuhū ndīyi, de cána cóhó dē, de stācuēhé dē maá dē jīín yūū.

⁶ De jondē jíca cā vāji Jesús, de nī jinī dē nūū yā. De jínu dē nī nguenda dē nūū yā, de nī jēcuiñī jītí dē nūū yā.

⁷ De nī ncana cóhó dē: ¿Nūcu vāji ní nūū sá, Jesús Sēhe Yāā Dios, Yāā cúñáhnú ndasí? Cáhān ndāhví sá jīín ní, jā níni Yāā Dios, mā sndóho ní sāán, ncachī dē.

8 Súcuán nī ncāhān dē, chi ja nī ncachī Jesús: Tāchī, quee nú quīhīn nū inī tēe yáhá, ncachī yā.

9 De nī jīcā tūhún yā dē: ¿Nā cuá nānī nú? De nī ncāhān dē: Legión nánī sá, chi cuāhā tāchī ñúhún inī sá, ncachī dē.

10 De nī ncāhān ndāhvī ndasí dē jín yā jā má tājí yā ndá tāchī jā quee ji inī región ñúcuán.

11 De ñatin yucu ñúcuán ñúhún cuāhā quinī jítu tī.

12 De ndá tāchī jā ñúhún inī tēe ñúcuán nī ncāhān ndāhvī jín yā: Tú tājí ní ndá sá de cuāha ní tūhun jā quīvi sá inī ndá quinī ñúcuán, ncachī.

13 De nī jēhe Jesús tūhun. De nī nquee ndá tāchī inī tēe ñúcuán, de nī nguīvi inī quinī, de íyó tá uū mīl tī. De nī jinu ndá tī, de nī nīncava tī iin yuhú cává jondē inī mar. De nī nquēe tī chījin ndute, de nī jihī tī.

14 De ndá tēe jító tī, nī jinu dē cuāhān dē jā ní nchūhú dē. De nī nquenda dē nī ncachī tūhun dē nūū ndá nchivī ñuū jín ndá rancho. De nī jēhēn ndá nchivī nī jēndēhé ji nāsa nī ncuu.

15 De nī nquenda ndá ji nūū íyó Jesús, de nī jinī ji nūū tēe jā ní ñūhun cuāhā tāchī inī. De ndéē dē, de ñúhún dē sahma, de ja nī nducájí xīnī dē. De nī nchūhú ndá nchivī ñúcuán.

16 De ndá tēe jā ní jinī, nī nacani dē tūhun nūū nchivī, nāsa nī nduvāha tēe jā ní ñūhun tāchī inī, jín nāsa nī ndoho ndá quinī.

17 Ñúcuán de nī nquijéhé ndá ji nī ncāhān ndāhvī ji jín yā jā ná quée yā región ñúcuán quīhīn yā.

18 De nī ndīvi yā inī barco. De tēe jā ní ñūhun tāchī inī, nī ncāhān ndāhvī dē jín yā jā cuāha yā tūhun quīhīn dē jín yā.

¹⁹ De Jesús nduú ní jéhe yā tūhun, chi nī ncāhān yā jíin dē: Cuānohōn vehe nú nūū ndá táhán nú, de nacani nú tūhun nūū ji nāsa ñáhnú ndasí tiñu nī nsāhá maá Jētohō nū ndóhó, de nāsa nī ncundáhvi inī yā ndóhó, ncachī yā.

²⁰ De cuāhān dē, de nī nquijéhé dē nácani dē tūhun ndācá ñuū Decápolis nāsa ñáhnú ndasí tiñu nī nsāhá Jesús jíin dē. De ndivīi nchivī nī nsāhvi inī ji nī jini ji.

Tūhun sēhe síhí Jairo jíin ñahan jā ní nquehé sahma yā

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ De nī nayāha tucu Jesús cuānohōn yā incā lado mar jíin barco. De nī nquenda cuāhā ndasí nchivī nūū yā, nūū íyó yā yuhú mar.

²² De nī nquenda iin tēe cúñáhnú inī vehe īi sinagoga, nání dē Jairo. De tá nī jinī dē nūū yā, de nī jēcuīñi jítí dē nūū jéhē yā.

²³ De nī ncāhān ndāhvī ndasí dē jíin yā: Sēhe síhí sá ja ñatin cuū ji. De á mā cóhōn de tee ní ndahá ní xīnī ji, tácuā ná ndúvāha ji de cutecū ji, ncachī dē.

²⁴ Ñúcuán de cuāhān yā jíin dē. De cuāhā nchivī nī jēcuniquīn ji yā, de nī nchitú nihin ji níí xiín yā cuāhān ji.

²⁵ De māhñú ndá nchivī cuāhān iin ñahan cúhū, de ja nī ncuu ūxī ūū cuiyā ndóho ña cuēhé játi níñi ña.

²⁶ De nī ndoho ndasí ña, chi nī jāxīn ña ndihi jā névāha ña jíin cuāhā tēe tátán, de nduú ní jétíñú jā nduvāha ña, chi sa víhí cā sáhá.

²⁷ De ñahan yáhá tá nī jini ña tūhun Jesús, de nī nquenda ña ichi chátā yā māhñú nchivī cuāhā, de nī nquehé ña yuhú sáhmá yā.

28 Chi nī jani inī ña: Vísō sahma yā ná nīhīn ni quehé nī, de nduvāha nī.

29 De nī jencuiñī-ni jā jāti nīñī ña, de nī jinī ña jā ní nduvāha ña cuēhē ndóho ña.

30 De Jesús nī jinī yā jā ní nduvāha iin nchivī jíin fuerza yā. De nī jicó coto yā nūū nchivī cuāhā, de nī ncāhān yā: ¿Ní iin nī nquehé sahma nī? ncachī yā.

31 De ndá tēe scuáha jíin yā, nī ncāhān dē: Ndéhe ní jā nchivī cuāhā yáhá nī nchitú nīhin ji xíin ní de cáquīhi ji nīhín ní ichi, de mitan jícā tūhún ní ní iin nī nquehé sahma ní, ncachī ndá dē.

32 De maá yā ndéhe yā cháhá chúcuán, cúnī yā jā ná cáhān nchivī jā ní nsáhá.

33 De ñahan ñúcuán yúhú ña de quísi ña, de ja jíin ña jā ní nduvāha ña. De nī nguenda ña, de nī jēcuiñī jíití ña nūū yā, de nī ncachī ña ndihi nāsa nī ncuu jíin ña.

34 De nī ncāhān yā jíin ña: Tíhī, nī ncandíja nú jā cuu nasáhá vāha nī ndóhó, de jā ñúcuán nī nduvāha nú. Cuáhán de ndusiī inī nū, chi ja nī nduvāha nú cuēhē jā ní ndoho nú, ncachī yā.

35 De juni cáhān cā yā súcuán, de nī nguenda sava nchivī jā ndéē vehe tēe cúñáhnú inī vehe īī sinagoga, de nī ncāhān ji jíin dē: Ja nī jīhī sēhe síhí ní. De mā sátēñú ní cā Maestro, ncachī ji.

36 De Jesús chi nduú ní nsáhá yā cuenta jā súcuán cáhān ji, chi nī ncāhān yā jíin tēe cúñáhnú inī vehe īī sinagoga: Mā cúyūhú nú, chi candíja nú-ni jā nastécū ni ji, ncachī yā.

37 De nduú ní jéhe cā yā tūhun jā cuniquīn ndá nchivī yā, chi maá-ni Pedro jíin Jacobo, jíin Juan ñanī Jacobo.

38 De nī jīnū yā vehe tēe cúñáhnú inī vehe īī sinagoga, de nī jīnī yā nchivī, de cúvaā jī, de jácu jī, de jácu cóhó jī.

39 De nī nquīvi yā, de nī ncāhān yā: ¿Nūcu cúvaā ndasí ndá nú de jácu nú? Ñahan lúli ñúcuán nduú ní jīhī jī, chí quíxīn jī-nī, ncachī yā.

40 De nī jácū catá ndá jī jā ní ncāhān yā, chí jīnī jī jā ní jīhī sūchí ñúcuán. De nī ntavā ndihī yā jī cuāhān jī tāvēhé. De nī ncana yā maá-nī tatá jīín naná ñahan lúli, jīín ndá tēe íyó jīín yā, de nī nquīvi yā nūū cáá ndīyi.

41 De nī ntiin yā ndahá jī, de nī ncāhān yā jīín jī: Talita cumi, ncachī yā. De tūhun yáhá cáchī: Tíhī, cáhān nī ndóhó, nacōo.

42 De nī natecū-nī ñahan lúli ñúcuán, chí nī nacuiñī jī de nī nacaca jī, chí ja íyó jī ūxī ūū cuīyā. De nī nsāhvi ndasí inī ndá nchivī nī jīnī jī.

43 De nī ndacu nīhin yā nūū ndá jī jā má cāchí cuitī jī nūū nī iin. De nī ncachī yā jā ná cuáha ña jā cajī ñahan lúli.

6

Jā cuánohōn yā ñuū Nazaret (Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ De nī nquee Jesús ñúcuán, de cuānohōn yā ñuū yā. De ndá tēe scuáha jīín yā, cuāhān dē jīín yā.

² De maá quīvī nátátú nī stéhēn yā tūhun inī vehe īī sinagoga. De cuāhā nchivī nī nsāhvi inī jī nī jīnī jī, de nī ncāhān jī: ¿Ní cúu nūū ní ncutūha tēe yáhá ndá tūhun yáhá? ¿De nāsa cúu jā cáhān dē ndá tūhun ndíchí yáhá jīín jā sáhá dē ndá tiñu ñáhnú yáhá?

³ Chi tēe yáhá cúu carpintero, de sēhe María cúu dē, de ñanī Jacobo jíin José jíin Judas jíin Simón cúu dē. De suni ndéē ndá cuāha dē jíin ó yáhá, ncachī ji. De súcuán nī nsāhá jēhe inī ndá ji nūū yā.

⁴ De nī ncāhān yā jíin ji: Ndācá tēe nācani tūhun Yāā Dios, íyó yíñúhún nchivī jíin dē, chi maá-ni nchivī ñuū dē, jíin táhán dē, jíin nchivī vehe dē cúu jāá nduú íyó yíñúhún jíin dē, ncachī yā.

⁵ De nduú ní ncúu sāhá yā cuāhā tiñu ñáhnú ñúcuán. Chi jacū-ni nchivī cúhū nī ntee yā ndahá yā ji, de nī nduvāha ji.

⁶ De sáhvi inī yā ndéhé yā jāá nduú cándíja ndá ji. Ñúcuán de nī jica nuu yā ndá ñuū ñatin, nī stéhēn yā tūhun.

*Jā ní ntají yā ndihúxī ūū dē cuānacani dē tūhun
(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)*

⁷ De nī ncana yā ndihúxī ūū tēe scuáha jíin yā, de nī ntají yā ndihuū ndihuū dē jā quíhīn dē. De nī nsāhá yā jā cundiso tíñú dē jā tavā dē ndá tāchī inī nchivī.

⁸ De nī ndacu yā jā má cuísó dē jā cuetíñú dē ichi, ni ñunu, ni stāā, ni xūhún. Chi maá garrote-ni cundahá dē.

⁹ De quihi dē nījān, de ni mā quíhīn dē jíin ūū camisa, ncachī yā.

¹⁰ De suni nī ncāhān yā jíin dē: Nā-ni vehe quívi ndá nú, de ñúcuán cundeē nū jondē quee tucu nú quíhīn nū incā ñuū.

¹¹ De tú iin ñuū nduú jétáhvī ji ndóhó, ni nduú cúnī ji cunini ji tūhun cáhān nū, de quee ndá nú ñúcuán, de scóyo nú tīcāchāā jēhē nū, chi suu cúu jā stéhēn nū jā íyó cuāchi ji jāá nduú ní jétáhvī ji.

De ndāā cáhān ni jíín ndá nú jā quīvī juicio de xēēn cā coo castigo sīquī ndá ñuū sáhá súcuán nsūú cā sīquī ñuū Sodoma jíín ñuū Gomorra nūū ní nsáhá ndasí nchivī cuāchi, ncachī yā.

¹² De nī nquee ndá dē cuāhān dē, de nī nacani dē tūhun jā ná nācani inī ndá nchivī jā sndóo ji cuāchi ji.

¹³ De suni nī ntavā dē cuāhā tāchī inī nchivī. De nī nchihī dē aceite cuāhā nchivī cúhū, de nī nduvāha ji.

*Jā ní jīhī Juan tēe scuénduté
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)*

¹⁴ De rey Herodes nī nīhīn dē tūhun tá sáhá Jesús, chí nī jītē nuu tūhun yā ní cáhnú. De nī ncāhān dē: Tēe ñúcuán cúu Juan, tēe jā ní scuénduté, de nī natecū dē. Jā suu cúu jā íyó poder dē jā sáhá dē ndá tíñu ñáhnú, ncachī dē.

¹⁵ De sava cā nchivī nī ncāhān ji: Tēe ñúcuán cúu Elías jā ní nacani tūhun janahán. De sava cā ji nī ncāhān: Nduú chí iin tēe nācani tūhun Yāā Dios cúu dē, tá cúu ndá tēe nī nacani tūhun yā jondē janahán, ncachī ji.

¹⁶ De tá nī jini Herodes, de nī ncāhān dē: Nduú chí ñúcuán cúu Juan jā ní ndacu nī jā tēhdē xīnī, de nī natecū dē túsaá, ncachī dē.

¹⁷ Chí maá Herodes nī ndacu dē jā ná quívi Juan vecāa, jíín jā cunuhnī dē jíín cadena. Súcuán nī nsáhá dē jā síquī Herodías, ñasíhí ñanī dē Felipe. Chí Herodes nī nacueca dē ña jā cúu tucu ña ñasíhí dē.

¹⁸ De Juan nī ncāhān dē nūū Herodes: Nduú nā ley íyó jā nacueca nú ñasíhí ñanī nū, ncachī dē.

19 De jā ñúcuán nī jinī ūhvī Herodías Juan, de cúnī ña jā ná cúu dē, sochi nduú ní níhīn ña modo.

20 Chi Herodes yúhú dē jā cahñī dē Juan, chi jínī dē jā tēe ndāā tēe ndoo cúu Juan. De jā ñúcuán nī jasī dē jā ndúcú ña cahñī ña Juan. De jétahān inī dē níni dē tūhun yā jā cáhān Juan, vísō nduú jícūhun vāha inī dē.

21 De nī nquenda iin quīvī jā ní ncundeé Herodías. Chi nī nsāhá Herodes iin vico quīvī jā ní ncacu dē, de nī jēhe dē jā ní ncuxíní ndá tēe ndíso tíñú nū dē, jíín ndá tēe cúu capitán, jíín ndá tēe cúñáhnú región Galilea.

22 De nī nquīvi sēhe síhí Herodías, nī jita jéhé ji nū chitú ñúcuán. De nī ncusiī inī rey Herodes jíín ndá tēe jā cúxíní jíín dē. De nī ncāhān dē jíín ñahan lúlí: Cācān nā cuá cúnī nū de taji nī nū nū, ncachī dē.

23 De nī ncāhān téyíí dē jā cuāha dē nā-ni cúu jā cúnī ji cācān ji, vísō jondē sava región jā tíin dē.

24 De nī nquee ji nī jīcā tūhún ji naná ji: ¿Nā cuá cúu jā cācān sá nū dē? ncachī ji. De nī ncāhān ña: Xīnī Juan tēe scuénduté cācān nū nū dē, ncachī ña.

25 Ñúcuán de nī ndīvi ji-ni nū rey, de nī ncachī ji: Cúnī sá jā mitan ñúhún-ni taji ní xīnī Juan tēe scuénduté, cūhun nū iin cōhō, ncachī ji.

26 Ñúcuán de nī ncucuécá ndasí inī rey. Sochi sīquī jā ní ncāhān téyíí dē, jíín sīquī jā ní jinī ndá tēe yájī stāā jíín dē, jā ñúcuán nduú ní nsásáhān dē jā ní jīcān ji.

27 De nī ntají dē-ni iin soldado jā quíquēhen dē xīnī Juan.

28 De nī jēhēn soldado inī vecāa, de nī jēhdē dē xīnī Juan. De nī nenda dē jíín xīnī Juan, ñúhún nū

iin cōhō. De nī jēhe dē nūū ñahan lúli, de maá ji nī jēhe ji nūū naná ji.

²⁹ De ndá tēe nī scuáha jín Juan nī nīhīn dē tūhun, de nī jēhēn ndá dē, nī nanee dē yiqui cúñu Juan, de nī nchiyuhū dē.

Jā ní scájī yā ūhūn mil tēe
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Ñúcuán de ndá tēe cúu apóstol jā ní ntají Jesús jā nacani tūhun, nī nenda ndá dē nūū yā. De nī nacani dē ndācá tiñu jā ní nsāhá dē, jín tūhun jā ní stéhēn dē.

³¹ De nī ncāhān yā jín dē: Ná cōhōn iin lugar nūū nduú nchivī, de natātú ó jacū, ncachī yā. Chi cuāhā nchivī cuāhān vāji ji nūū yā, de nduú ní núne yā jā caji yā stāa jín ndá dē.

³² Ñúcuán de nī nguīvi yā iin barco jín ndá apóstol, de cuāhān sīn yā jín dē iin lugar nūū nduú nchivī.

³³ Sochi nī jinī cuāhā nchivī jā cuāhān ndá dē jín yā, de nī jinī ji jā maá yā cúu. De jondē ndācá ñuū ñúcuán nī nquee ndá ji, de ñamā nī jica jéhé ji, de xihna cā ji nī nguenda nsūú cā maá yā.

³⁴ De tá nī nquee Jesús inī barco, de nī jinī yā nchivī cuāhā ñúcuán. De nī ncundáhvī inī yā ji, chi cúu ji tá cúu tīcāchí jāá nduú jētohō tī. De nī stéhēn yā cuāhā tūhun nūū ji.

³⁵ De tá nī ñini, de ndá tēe scuáha jín yā, nī nguenda dē nūū yā, de nī ncāhān dē: Ja nī ñini, de nduú nā nchivī ndéé yáhá.

³⁶ Túsaá de tají ní nchivī ná quíhīn ndá ji ndá rancho jín ndá ñuū ñatin, de cueen ji stāa caji ji, chi nduú nā cuá ndíso ji jā caji ji, ncachī dē.

37 De nī ncāhān Jesús jíin dē: Cuāha ndá máá nú jā cajī ji, ncachī yā. De nī ncāhān ndá dē: ¿De nāsa cuu? Chi ni mā cūú vísō ná quícuēen sá ūū ciento denario stāā cajī nchivī, ncachī dē.

38 De nī ncāhān yā jíin dē: ¿Nāsaa stāā névāha ndá nú? Cuándēhé, ncachī yā. De tá nī jinī ndá dē, de nī ncachī dē: Uhūn-ni stāā jíin ūū tiacá íyó, ncachī dē.

39 Ńúcuán de nī ncāhān yā jíin ndá nchivī jā ná cúndeē sīin ji cuenta grupo nūū itē.

40 De nī jēcundeē sīin ciento ciento ji, jíin cincuenta cincuenta ji.

41 De nī nquehen yā ndihúhūn stāā jíin ndúū tiacá Ńúcuán, de nī nūcūndēhé yā ichi andiví, de xihna cā nī nacuetáhvī yā nūū Tatá yā. De nī scuáchi yā stāā, de nī jēhe yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā, de ndá máá dē nī nsajī nūū nchivī cuāhā. De suni sūcuán nī nsāhá yā jíin ndúū tiacá, de nī nsajī ndá dē nūū ji.

42 De ndiviī ji nī nchajī, de nī ndahā chījin ji.

43 Sá de nī nastútú ndá dē pedazo stāā jíin tiacá jā ní nguendōo, de nī nchitú ūxī ūū tīcá.

44 De tēe jā ní nchajī cúu ūhūn mil.

Jā ní jica jéhé yā nūū mar
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

45 Ńúcuán de nī ncachī-ni Jesús nūū ndá tēe scuáha jíin yā jā ná quívi dē inī barco, de cosō nūū dē yāha dē incā lado mar Ńuū Betsaida. De maá yā natajī yā ndá nchivī quīnohōn ji, sá de suni quīhīn yā.

46 De tá nī ncuu nī natajī yā ndá ji, de nī ncaa yā yucu cuācācān táhvī yā.

47 De tá nī ncuuā, de ja ñúhún barco jondē sava mar cuāhān, de mátúhún yā-ni cā nī ndōo nūū ñuhun yíchí.

48 De nī jinī yā jā tūndóhó ndasí scáca ndá dē barco, chí nīhin vāji tāchī ichi nūū dē. De yíneē cā nī nquenda yā nūū dē, jíca jéhé yā nūū mar. De yáha yā-ni nūū dē quīhīn yā nícu.

49 De nī jinī ndá dē jā jíca yā nūū mar, de nī jani inī dē jā ñíhná cúu, de nī ncana cóhó ndá dē.

50 Chi ndihi dē nī jinī nūū yā, de nī nchūhú ndasí dē. De nī ncāhān yā-ni jíín dē: Ndeé coo inī ndá nú, de mā cúyūhú nú, chí maá nī cúu, ncachī yā.

51 De nī ncaa yā nī nquīvi yā inī barco, de nī jencuīñī-ni tāchī. De nī nsāhvi ndasí inī ndá dē ndéhé dē jā ní ncuu.

52 Chi íyó neē cā jāá ntúnī ndá dē, chí juni jíín tiñu ñáhnú jā ní nducuahā stāā, de nduú ní jícūhun inī dē jā cúu yā Yāā jā ní ntají Yāā Dios.

Jā ní nasāhá vāha yā nchivī cúhū región Genesaret

(Mt. 14.34-36)

53 De nī nchāha yā jíín ndá dē incā lado mar, de nī nquenda yā región Genesaret. De yuhú nduté ñúcuán nī juhnī ndá dē barco.

54 De tá nī nquee ndá dē jíín yā inī barco, de ndá nchivī ñúcuán nī nacunī ji-ni yā.

55 De ñamā nī jēhēn ji ndācá ndáñúū ñúcuán, de nī nquisiáha ji ndá nchivī cúhū, yósō ji nūū camilla, vāji ndá nchivī nūū ní nīhīn ji tūhun nūū íyó yā.

56 De ní-ni cúu nūū ní nquīvi yā, á ñuū lulí, á ñuū cāhnú, á rancho, de jáquīn ji nchivī cúhū inī ichi, de cāhān ndāhví ji jíín yā jā ná quéhé ji vísō yuhú

sáhmá yā. De ndācá nchivī jā ní nquehé sahma yā, nī nduvāha ji-ni.

7

Sīquī nāsa cútéhén nchivī
(Mt. 15.1-20)

¹ Nūcuán de ndá tēe grupo fariseo jíin jacū tēe stéhēn ley janahán, vāji ndá dē ichi Jerusalén, de nī nquenda dē nūū Jesús.

² De ndá tēe nūcuán nī jinī dē jā sava tēe scuáha jíin Jesús, nī nchajī tēhén dē stāā, chi nduú ní squíncuu dē costumbre jā nandahá dē nūū Yāā Díos. De nī ncāhān sīquī ndá dē.

³ Chi tēe fariseo jíin ndihi nchivī hebreo, névāha ji costumbre janahán jā má cājí ji stāā de tú nduú xihna cā nandahá vāha ji.

⁴ De tá nénda ji jā jéhēn ji nūū yáhvi, de nduú yājī ji de tú nduú nándahá ji. De íyó cuāhā cā costumbre janahán jā squíncuu ndá ji, tá cúu jā ndúndoo taza, tīndōhō, cōhō cāa, jíin jīto.

⁵ De ndá tēe fariseo jíin ndá tēe stéhēn ley janahán, nī jīcā tūhún dē yā: Ndá tēe scuáha jíin nú, ¿nūcu nduú squíncuu dē costumbre nchivī janahán, chi sa yājī tēhén dē stāā? ncachī dē.

⁶ De nī ncāhān yā jíin dē: Ndāā nī nacani Isaías tūhun sīquī ndá nú jā tēe stáhvī-ni cúu nú. Chi súcuán nī ntee dē tūhun jā ní ncāhān Yāā Díos janahán:

Nchivī yáhá chi jíin yuhú ji-ni jétáhvī ji nduhū, sochi nsúú jondē jíin inī jíin ánō ji.

⁷ De chíñúhún cāhá ji nduhū, chi tūhun stéhēn ji cúu tiñu jā ní ndacu ndá tēe,

de nsūú jā ní ndacu maá nī cúu.

Ncachī Yāā Dios jā ní ntee Isaías.

⁸ Súcuán cúu ndá nú, chi nī nsiáā nū tiñu jā ní ndacu Yāā Dios nū nū, de squíncuu nú costumbre jā ní jaquīn nchivī, jā ndúndoo tīndōhō jíin taza. De cuāhā cā costumbre súcuán squíncuu nú, ncachī yā.

⁹ De suni nī ncāhān yā: Ndá ndóhó chi siáā nū tiñu jā ní ndacu Yāā Dios tácu squíncuu nú costumbre jā ní jaquīn ndá máá nú.

¹⁰ Chi Moisés nī ncāhān dē: Coó yíñúhún nū nūú tatá nú nūú naná nú. De tú ní iin cāhān sīquī tatá á sīquī naná, de ná cúu, ncachī Moisés.

¹¹ Sochi ndá máá nú chi cáchī nū jā cuu cāhān iin tēe jíin tatá dē á naná dē: Mā cúú chindeé sá ní jā taji sá jā cajī ní á jā cusúcún ní, chi ndihi jā névāha sá, chí Corbán cúu, cáchī nū. (De tūhun Corbán cáchī: Ja nī nsōcō dē nūú Yāā Dios.)

¹² De cáchī ndá nú jā tú súcuán cāhān iin tēe de nduú cā jíni ñúhún chindeé dē tatá dē á naná dē.

¹³ De súcuán stívī ndá nú tiñu jā ní ndacu Yāā Dios, jā sīquī costumbre jā ní jaquīn nchivī janahán. De cuāhā cā tiñu súcuán sáhá nú, ncachī yā.

¹⁴ De nī ncana tucu yā nchivī cuāhā, de nī ncāhān yā jíin ji: Cunini vāha ndá nú de chuhun inī nū:

¹⁵ Ndācá jā íyó de tú quívi inī yuhú nchivī, de mā cútéhén ji sáhá. Chi jā quée inī ánō nchivī, ñúcuán cúu jā cútéhén ji sáhá.

¹⁶ Ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú, ncachī yā.

¹⁷ De nī sndóo yā nchivī cuāhā, de nī nguívi yā inī vehe. De ndá tēe scuáha jíin yā, nī jīcā tūhún dē yā sīquī tūhun yátá yáhá jā ní ncāhān yā.

18 De nī ncāhān yā jín dē: ¿A suni nduú jícūhun inī ndá máá nú? ¿A nduú jínī nū jā ndācá jā quívi inī nchivī, nduú cútéhén ji sáhá?

19 Chi nduú quívi inī ánō ji, chi chījin ji quívi, de quée-ni cuāhān, ncachī yā. Súcuán nī stéhēn yā jā ndācá jā yájī nchivī, nduú cútéhén ánō ji sáhá.

20 De nī ncāhān cā yā: Jā quée inī ánō nchivī, ñúcuán cúu jā cútéhén ji sáhá.

21 Chi jondē inī ánō nchivī quée jā jáni nēhén inī, jā cásíquí ndéē táhán, jā sáhá ndīī, jā jáhnī ndīyi,

22 jā sácuíhná, jā ndíyo inī ndatíñú táhán, jā sáhá nēhén, jā stáhvī táhán, jā maá-ni cuāchi sáhá, jā cúcuásún inī, jā cáhān sīquī táhán, jā sáhá víxī maá, jā íyó naā xīnī.

23 Ndācá tiñu nēhén yáhá chi inī ánō nchivī quée, de cútéhén ji sáhá, ncachī yā.

Ñahan incā nación jā ní ncandíja vāha

(Mt. 15.21-28)

24 De nī nquee Jesús ñúcuán cuāhān yā región Tiro jín Sidón. De nī nguívi yā iin vehe, de cúnī yā jā má cūnī ni iin nchivī jā íyó yā ñúcuán. De vísō súcuán, de nduú ní ncúu cundeē yuhū yā.

25 De iin ñahan jā íyó sēhe síhí ña jā ñúhún tāchī inī, nī nīhīn ña tūhun jā íyó yā. De nī nguenda ña, de nī jēcuíñī jítí ña nūū jéhē yā.

26 De ñahan incā nación cúu ña, chi Sirofenicia cúu nación ña. De nī ncāhān ndāhvī ña jín yā jā ná távā yā tāchī inī sēhe síhí ña.

27 De nī ncāhān Jesús jín ña: Nsūú nūū ndá máá ní vāji sá, chi maá-ni nūū nchivī jā cúu sēhe Israel. Chi nduú vāha jā candeē ō stāā sēhe ó de cuāha ó nūū tinā, ncachī yā.

28 De nī ncāhān ña: Ndāā cāhān ní Señor, sochi chindeé ní sāán vísō cúu sá modo tinā. Chi suni íñi ndá tī chījin mesa, de níhīn tī yuchi stāā jā cóyo yuhú sūchí lúli yáji tī, ncachī ña.

29 Ñúcuán de nī ncāhān yā jín ña: Vāha nī ncāhān ní. Cuáhán ní túsaá, chi ja nī nquee tāchī inī sēhe síhí ní, ncachī yā.

30 De nī najinū ña vehe ña, de nī jinī ña jā cáá sēhe síhí ña nūū jīto, de ja nī nquee tāchī inī jī.

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe sóhó stété

31 De nī nquee tucu yā región Tiro, nī nchāha yā Sidón jín ndācá ñuū Decápolis, de nī nquenda yā mar Galilea.

32 De nī nquisiáha ndá ji iin tēe sóhó stété nūū yā, de nī ncāhān ndāhví ji jín yā jā ná tēe yā ndahá yā tēe ñúcuán.

33 De nī ntavā síin yā dē nūū ndá nchivī cuāhā, de nī nchuhun yā xīnī ndahá yā sōho dē, de nī ntivī síi yā, de nī nquehé yā yáá dē.

34 De nī nūcūndēhé yā ichi andiví, de nī jēca inī yā, de nī ncāhān yā: Efata, ncachī yā, jā cáchī: Nanune.

35 De nī nune-ni sōho dē, de nī nduvāha yáá dē, de nī ncāhān vāha dē.

36 De nī ndacu yā nūū ndá nchivī jā má cāchí ji nūū ní iin. De vísō nī ncāhān níhīn yā jín ji, de sa víhí cā nī scútē nuu ji tūhun.

37 Chi nī nsāhvi ndasí inī ji ndéhé ji, de nī ncāhān ji: Vāha sáhá yā ndācá tiñu, chi jondē ndá tēe sóhó núne sōho dē, de ndá tēe níhín nácahān vāha dē sáhá yā, ncachī ji.

8

Jā ní scájī yā cūmī mil nchivī
(Mt. 15.32-39)

¹ De tiempo ñúcuán nī ndutútú cuāhā ndasí nchivī, de nduú nā cuá cajī ji. De nī ncana Jesús ndá tēe scuáha jíin yā, de nī ncāhān yā:

² Cúndáhvī inī ni ndá nchivī yáhá, chi ja nī ncuu ūnī quīvī íyó ji jíin nī, de nduú cā jā cajī ji.

³ De tú natajī nī ji quīnohōn nditē ji vehe ji, de sava ichi de cuitá ndasí ji, chi íyó sava ji jā jíca vāji ji, ncachī yā.

⁴ De nī ncāhān ndá tēe scuáha jíin yā: ¿De ní nīhīn ō stāā jā cajī ndá ji? Chi yáhá nduú nā nchivī ndéē, ncachī dē.

⁵ De nī jīcā tūhún yā dē: ¿Nāsaa stāā névāha ndá nú? Ujā-ni, ncachī ndá dē.

⁶ Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin nchivī cuāhā jā ná cúndeē ji. De nī nquehen yā ndihújā stāā, de xihna cā nī nacuetáhvī yā nūū Yāā Dios. De nī scuáchi yā, de nī jēhe yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā. De ndá máá dē nī nsajī dē nūū nchivī cuāhā.

⁷ De suni íyó jacū tiacá lúli. De nī jīcān táhvī yā jēhē, de nī ncāhān yā jā suni sajī ndá dē.

⁸ De ndihi ji nī nchajī, de nī ndahā chījin ji. Ñúcuán de nī nastútú ndá dē pedazo jā ní nquendōo, de nī nchitú ūjā tīcá.

⁹ De tēe jā ní nchajī, íyó tá cūmī mil dē. Sá de nī nacuetáhvī yā nūū nchivī, de cuānohōn ji.

¹⁰ De nī ndīvi yā-ni inī barco jíin ndá tēe scuáha jíin yā, de cuāhān yā región Dalmanuta.

Jā ní jīcān ndá dē iin tiñu ñáhnú nūū yā
(Mt. 12.38-40; 16.1-4; Lc. 11.29-30; 12.54-56)

11 Ñúcuán de nī nquenda ndá tēe grupo fariseo, de nī nquijéhé dē stíchī dē Jesús. De cúnī ndá dē coto túnī dē yā, de nī jīcān dē jā sāhá yā iin tiñu ñáhnú jā coo iin seña ichi andiví.

12 De nī jēca inī yā sīquī jāá nduú cándija ndá dē, de nī ncāhān yā: ¿Nūcu jīcān ndá nchivī yáhá iin tiñu ñáhnú nū ní? De ndāā cáhān ni jā ni iin tiñu ñáhnú mā stéhēn ni nūū nchivī yáhá.

13 De nī sndóo yā ndá dē, de nī ndīvi tucu yā inī barco, de cuāhān yā incā lado mar.

Tūhun levadura ndá tēe fariseo

(Mt. 16.5-12)

14 De ndá tēe scuáha jín yā, nī naā inī dē cuiso dē jā cajī dē, chi iin-ni státílā névāha ndá dē inī barco.

15 De nī ndacu yā nūū dē: Coto má cándija ndá nú levadura ndá tēe grupo fariseo jín levadura Herodes, ncachī yā.

16 De nī ncāhān ndá tēe scuáha jín ndá táhān dē: Va sīquī jāá nduú nā stāā ndíso ó, jā ñúcuán cáhān yā súcuán, ncachī dē.

17 De nī jinī Jesús, de nī ncāhān yā: ¿Nājēhē cúu jā nátúhún ndá nú jā ní ncāhān ni súcuán sīquī jāá nduú nā stāā ndíso nú? ¿A ncháha ca cunī nū, á ncháha ca jīcūhun inī nū jāá nsūú sīquī ñúcuán cáhān ni? ¿A uun ndasí inī ndá nú jā cándija nú?

18 Iyó tīnūú nú, ¿de á nduú ndéhé nú? Iyó sōho nú, ¿de á nduú jíní nú? ¿De á nduú núcūhun inī nū?

19 Chi tá nī scuáchi nī ūhūn stāā jā ní nchajī ūhūn mil tēe, ¿de nāsaa tīcá nī nchitú pedazo stāā jā ní nastútú nú? ncachī yā. Uxī ūū, ncachī ndá dē.

20 De saá-ni tá nī scuáchi nī ūjā stāā jā ní nchajī cūmī mil nchivī, ¿de nāsaa tīcá nī nchitú jā ní

nastútú nú pedazo stāā? ncachī yā. Ujā, ncachī ndá dē.

²¹ De nī ncāhān yā jíin dē: ¿De jondē mitan á ncháha ca jīcūhun inī ndá nú? ncachī yā. Súcuán nī ncāhān yātá yā jā má cándíja ndá dē tūhun stáhví jā stēhēn ndá tēe ñúcuán.

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe cuáá ñūū Betsaida

²² Ñúcuán de nī nquenda yā jíin ndá dē ñūū Betsaida. De nī nquisiáha nchivī iin tēe cuáá nūū yā, de nī ncāhān ndāhvī ji jíin yā jā ná tēe yā ndahá yā nūū dē.

²³ Ñúcuán de nī ntiin yā ndahá tēe cuáá, de nī ntavā yā dē yātā ñūū. De nī ntee yā ntesí yā tīnūú dē, de nī ntee yā ndahá yā dē. De nī jīcā tūhún yā dē tú cuu cunī dē jacū.

²⁴ De nī nūcūndēhé dē, de nī ncāhān dē: Jínī sá nchivī jā jíca ji, de nduú jíinī cājí sá, chí tá cáá ñutun cáá ji, ncachī dē.

²⁵ Ñúcuán de nī ntee tucu yā ndahá yā tīnūú dē. De nī nūcūndēhé vāha dē, de nī nduvāha-ni tīnūú dē, de nī jīnī cājí dē ndihi-ni.

²⁶ De nī natají yā dē jā quínohōn dē vehe dē, de nī ncachī yā: Mā quívi nú ñūū, de mā cāchí cuitī nū nūū ni iin, ncachī yā.

*Jā ní ncachī Pedro jā Jesús cúu Cristo
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)*

²⁷ Sá de Jesús jíin ndá tēe scuáha jíin yā, cuāhān yā ndācá ndáñūū Cesarea Filipo. De ichi nī jīcā tūhún yā dē: De nduhū, ¿ní iin cúu nī cāchī ndá nchivī?

²⁸ De nī ncāhān ndá dē: Sava ji cāhān jā cúu ní Juan, tēe jā ní scuénduté. De sava cā ji cāhān jā cúu ní Elías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē

janahán. De sava cā ji cāhān jā cúu ní incā tēe nī nacani tūhun Yāa Dios, ncachī ndá dē.

²⁹ Ñúcuán de nī jīcā tūhún yā dē: De ndá máá nú, ¿ní iin cúu nī cāchī ndá nú? De nī ncāhān Pedro: Maá ní cúu Cristo, Yāa jā ní ntají Yāa Dios, ncachī dē.

³⁰ De nī ndacu yā nūū ndá dē jā má cāchí dē tūhun yáhá nūū ni iin nchivī.

*Jā ní ncachī tūhun Jesús jā cuū yā
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)*

³¹ De nī nquijéhé yā stéhēn yā nūū ndá dē: Maá nī, Yāa nī nduu tēe, cánuú jā ndoho ndasí nī. De ndá tēe ñáhnú jín ndá sūtū cúñáhnú jín ndá tēe stéhēn ley janahán, cuyichī inī dē nduhū, de cahnī dē nduhū. Sochi nūū únī quīvī de natecū ni, ncachī yā.

³² De cájí nī ncāhān yā tūhun yáhá. Ñúcuán de Pedro nī ncana síin dē yā, de nī nquijéhé dē cāhān dē nūū yā jā má cuáha yā tūhun jā coo súcuán.

³³ De maá yā nī jicó cóto yā, nī ndēhé yā nūū ndá tēe scuáha jín yā. De nī ncāhān yā nūū Pedro: Cuiyo quīhīn nū, chi cāhān nū tá cāhān Satanás. Chi nduú jáni inī nū tá cúu nūū jáni inī Yāa Dios, chi sa jáni inī nū tá cúu nūū jáni inī nchivī, ncachī yā.

³⁴ De nī ncana yā ndá tēe scuáha jín yā jín ndá nchivī cuāhā, de nī ncāhān yā: Nā-ni nchivī tú cúnī ji cuniquīn ji nduhū jā scuáha nī ji, de ná cásī ji jā cúnī maá ji, de ná cúniquīn ji nduhū de cuāha ji tūhun jā cundoho ji tūndóhó jā síquī ni, vísō ná cúu ji.

35 De tú ní nchivī cúnī ji cācu ji nūū tūndóhó jā quiji nūū ji jā síquī nduhū, túsaá de tǎnū tāhvī ji níí cání. De tú ní nchivī vísō ná cúū ji jā síquī nduhū jíín síquī jā scáca ji tūhun jā scácu nī nchivī, túsaá de cutecū ji níí cání.

36 ¿Chi ní cuetíñú vísō ná cundeé nchivī nīhīn ji níí ñayíví, de tú quívi ji nūū tǎnū tāhvī ji?

37 Chi nduú nā jíín cuitī chunáá nchivī jā cācu ánō ji.

38 De nchivī yáhá nduú cándíja cuitī ji, de cúsá maá cuāchi sáhá ji. De tú nā-nī nchivī cúcanoō ji nūū nchivī yáhá jā síquī nduhū, Yāā nī nduu tēe, jíín síquī tūhun cáhān nī, de suni sūcuán cucanoō nī jā síquī maá ji, quívi jā nenda nī jíín ndācá ángel ndoo nī. De quívi ñúcuán chi vii ndasí cuñáhnú nī, tá cúu nūū cúñáhnú Tatá nī, ncachī yā.

9

1 De suni nī ncāhān yā jíín ndá dē: Ndāā cáhān nī jíín ndá nú jā sava tēe íyó yáhá, mā cúū cuitī dē chí jondē cunī dē nāsa tátúnī Yāā Dios jíín poder yā, ncachī yā.

Jā tucu nī nduu yā

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

2 Ñúcuán de nūū íñū quívi, de Jesús nī jeca yā Pedro jíín Jacobo jíín Juan, de cuāhān síín yā jíín dē iin yucu súcún. De ñúcuán, tucu nī nduu yā nūū dē.

3 De sahma yā nī jēndūtē, de nī nduyaa ndasí tá cáá yūhā volcán. De nduú nī iin nchivī ñayíví yáhá cuu naquete ji jā nduyaa ndasí sūcuán.

4 De nī jinī ndá dē jā Elías jíín Moisés, tēe nī íyo janahán, nátúhún ndúū dē jíín Jesús.

⁵ Ñúcuán de nī ncāhān Pedro jíin yā: Maestro, nācā vāha jā íyó ndá sá yáhá, de ná sáhá ndá sá ūnī vehe ramādā, iin cuu maá ní, incā cuu Moisés, de incā cuu Elías, ncachī dē.

⁶ Chi nī nchūhú ndasí ndá dē, de Pedro nduú ní nsáhá dē cuenta nā cuá cúu jā cáhān dē.

⁷ De nī nquiji iin vīcō nūhún, de nī jasī-ni nūū ndá dē. De nūū vīcō ñúcuán nī ncāhān iin tūhun: Yáhá cúu Sēhe nī jā mānī ndasí nī jíin. De cunini ndá nú tūhun cáhān yā, ncachī.

⁸ De nī nūcūndēhé ndá dē-ni, de nduú cā ní jíinī dē ndúū tēe ñúcuán, chi maá-ni cā Jesús.

⁹ De nī nuu ndá dē jíin yā yucu. De nī ndacu nīhin yā nūū dē jā má cāchí dē nūū ni iin jā sūcuán nī jíinī ndá dē, chi jondē tá natecū maá yā, Yāa nī nduu tēe, ncachī yā.

¹⁰ Jā ñúcuán nī nchuhun inī ndá dē ndācá jā ní ncuu ñúcuán, de jíicā tūhún táhān dē nā tūhun cúu jā natecū yā.

¹¹ De nī jíicā tūhún dē yā: De ndá tēe stéhēn ley janahán, ¿ñājēhē cáhān dē jā cánuú jā xihna cā Elías nenda, sá de quiiji Yāa cúu Cristo? ncachī de.

¹² De nī ncāhān yā jíin dē: Jāndāa cúu jā xihna cā quiiji iin tēe cuu tá ncuu Elías, de sáhá tūha dē ndihī, cáchī tutū. ¿De nā cuá cáhān tucu tutū ī sīquī nduhū, Yāa nī nduu tēe? Cáhān jā ndoho ndasí nī, de sáhá jéhe inī ji nūū ni.

¹³ Sochi cáhān ni jíin ndá nú, ja nī nquiji tēe jāá ncuu tá cúu nūū ní ncuu Elías, de nī nsáhá nāvāha ndá ji dē ndihī jā ní ncuu inī ji, tá cúu nūū cáhān tūhun dē nūū tutū, ncachī yā.

*Jā ní nasāhá vāha yā iin sūchí jā ñúhún tāchī inī
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)*

14 De nī nenda yā jín ndá dē nū ndá cā tēe scuáha jín yā, de nī jinī yā nchivī cuāhā ndasí, nī jicó ndū ji ndá dē. De suni íyó ndá tēe stéhēn ley janahán, stáhān táhān dē jín ndá tēe scuáha jín yā.

15 De tá nī jinī ndá nchivī jā vāji yā, de sáhvi inī ji, de jínu ji cuāhān ji nū yā jā cāhān ji jín yā.

16 De nī jicā tūhún yā ndá tēe stéhēn ley janahán: ¿Nā síquī stáhān táhān ndá nú jín ndá dē? ncachī yā.

17 De nī ncāhān iin tēe íyó ñúcuán: Maestro, nī nquisiáha sá sēhe yí sá nū ní, chi ñúhún iin tāchī inī ji, de nī ncuñín ji nī nsāhá.

18 De ní-ni cúu nū íyó ji, de tāchī ñúcuán jáhnī yíhí ji de scóca va ji nū ñúhún. De jée tñū yuhú ji, de cáhñi nūhun ji sáhá. De cuācuxí ndasí ji. De nī ncāhān ndāhví sá jín ndá tēe scuáha jín ní jā ná távā dē tāchī, de nduú ní ncúu sáhá dē, ncachī dē.

19 Ñúcuán de ni ncāhān Jesús: Tēe nduú cándíja cuití cúu ndá nú. ¿De nāsaa cā quiví cundeē ni jā ndoho nī jín nú? ¿De nāsaa cā quiví cuandé inī ni jín nú? Cuáquēhen sūchí ñúcuán ná quíji ji, ncachī yā.

20 De nī nquisiáha ndá dē ji nū yā. De tá nī jinī tāchī nū yā, de nī jahnī yíhí ji-ni. De nī jicó cáva ji nū ñúhún, de nī ntuū ji, de nī jee tñū yuhú ji.

21 De Jesús nī jicā tūhún yā tatá ji: ¿Nāsaa tiempo cúu jā sáhá súcuán jín ji? ncachī yā. De nī ncāhān dē: Jondē lulí ji.

22 De nī ncuu cuāhā vuelta nī scóca va tāchī ji nū ñúhún jín nū ndüté, jā cahnī ji cúnī. De tú cuu

sāhá ní, de cundáhví inī ní sāán de chindeé chituu ní sāán jā nduvāha sēhe sá, ncachī dē.

²³ De nī ncāhān Jesús jíin dē: Tú cuu candíja nú jā sāhá nī, chi nchivī cándíja de cuu ndācá-ni jā cúnī jī, ncachī yā.

²⁴ De maá tatá sūchí ñúcuán nī ncāhān jee dē: Cándíja sá, de chindeé chituu ní sāán jā candíja nīhin cā sá, ncachī dē.

²⁵ De nī jinī Jesús jā távī ndasí nchivī nūū yā. De nī ncāhān yā nūū tächī: Ndóhó tächī jā ní nsāhá jāá ncuñíhín ncusóhó jī, nduhū tátúnī ni nūū nū jā quee nú inī sūchí yáhá, de mā ndívi nú cā inī jī, ncachī yā.

²⁶ Ñúcuán de nī ncana cóhó tächī, de nī jahní yīhí tucu jī, de nī nquee cuāhān. De sūchí ñúcuán nī ncuu jī modo ndīyi, de nī ncāhān cuāhā nchivī jā ní jīhī jī.

²⁷ Sochi Jesús nī ntiin yā ndahá jī, de nī nacani yā jī, de nī nūcuñī jī.

²⁸ Sá de nī nguīvi Jesús inī iin vehe, de ndá tēe scuáha jíin yā nī jīcā tūhún síin dē yā: ¿Nājēhē cúu jāá nduú ní ncúu tavā ndá sá tächī ñúcuán? ncachī dē.

²⁹ De nī ncāhān yā: Iin tächī súcuán, chi mā quēé cuitī quīhín de tú mā cácan táhvī nū de tú mā cōó nditē inī nū, ncachī yā.

*Jā ní ncāhān tucu yā jā cuū yā
(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)*

³⁰ De nī nquee yā ñúcuán jíin ndá dē, de nī nchāha yā ndáñúú Galilea cuāhān yā. De nduú cúnī yā jā cunī ni iin nchivī.

³¹ Chi stéhēn yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā, de ncachī yā: Maá nī, Yāā nī nduu tēe, nastúu ndá ji nduhū nūū ndá tēe xēēn. De cahnī dē nduhū, de tá nī jihī ni, de nūū únī quivī de natecū ni, ncachī yā.

³² De nduú ní jícūhun inī ndá dē tūhun yáhá, de nī nchūhú dē cātūhún dē yā síquī tūhun jā ní ncāhān yā.

Ní nchivī cúu jā cúñáhnú cā

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ De nī nquenda yā jíin ndá dē ñuū Capernaum, de tá nī nguivī yā inī vehe, de nī jicā tūhún yā ndá dē: ¿Nā tūhun nī natúhún ndá nú jā wáji ó ichi? ncachī yā.

³⁴ De nduú ní ncāhān cuitī ndá dē, chi ichi nī ncāhān ndá dē síquī ní iin dē cúñáhnú cā.

³⁵ Ñúcuán de nī jēcundeē yā, de nī ncana yā ndihúxī uū dē, de nī ncāhān yā: Tú ní iin nú cúnī jā cuñáhnú cā, de sa sáhá nú maá nú jā cuu nú tēe nūu cā nūū ndá táhán nú, de cuu nú mozo nūū táhán nú.

³⁶ Ñúcuán de nī ntiin yā ndahá iin sūchí lúli, de nī jani yā ji māhñú ndá dē. De nī numi yā ji, de nī ncāhān yā jíin ndá dē:

³⁷ Nā-ni nchivī de tú jā síquī nduhū jétáhvī ji iin sūchí lúli tá cúu nūū cúu sūchí yáhá, de nduhū jétáhvī ji. De nchivī jā jétáhvī nduhū, de nsūú maá-ni nduhū, chi suni Yāā jā ní ntají nduhū jétáhvī ji, ncachī yā.

Nchivī jāá nduú cáhān síquī yā, íñi ji jíin yā

(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

³⁸ Ñúcuán de nī ncāhān Juan jíin yā: Maestro, nī jinī ndá sá iin tēe jā jíin síví ní távā dē tächī inī

nchivī. De nī jasī ndá sá jā sáhá dē, chi nduú jíca dē jíín ó, ncachī dē.

³⁹ De nī ncāhān Jesús jíín dē: Mā cāsī ndá nú jā sáhá dē. Chi ni iin tēe jā jíín síví nī sáhá dē tiñu ñáhnú, mā cūú nacahān dē sīquī ni.

⁴⁰ Chi iin tēe jāá nduú cáhān contra sīquī ō, íñí dē jíín ó.

⁴¹ De nā-ni nchivī de tú jā síquī nduhū taji ji vísō iin ñajin ndute coho nú, sīquī jā cándíja nú nduhū, de ndāā ndija cúu jā nīhīn ji tāhvī ji.

Xēēn coo sīquī nchivī quívi nūū cuāchi
(Mt. 18.6-9; 5.13; Lc. 17.1-2; 14.34-35)

⁴² De tú iin sūchí lúli yáhá cándíja ji nduhū, de tú quívi ji cuāchi sáhá nā-ni nchivī, de vāha cā de tú ní núhnī iin yōsó cáhnú sūcūn nchivī ñúcuán, de quēe ji chījin ndute mar nícu.

⁴³ De tú ndahá nú sáhá jā quívi nú cuāchi, de vāha cā quehdē nū ná quíhīn, tácuā nduú cā sáhá nú cuāchi. Chi vāha cā jā coo iin-ni ndahá nú de quívi nú nūū cutecū nū ní cání, nsūú cā jā coo ndúū ndahá nú de quívi nú infierno, nūū cáyū ñuhūn jā má ndáhvā cuitī.

⁴⁴ De ñúcuán chi nduú jíhī tīndacú, de nduú ndáhvā cuitī ñuhūn.

⁴⁵ De tú jēhē nū sáhá jā quívi nú cuāchi, de suni vāha cā quehdē nū ná quíhīn, tácuā nduú cā sáhá nú cuāchi. Chi vāha cā jā coo tícúhlu nú de quívi nú nūū cutecū nū ní cání, nsūú cā jā coo ndúū jēhē nū de quívi nú infierno, nūū cáyū ñuhūn jā má ndáhvā cuitī.

⁴⁶ De ñúcuán chi nduú jíhī tīndacú, de nduú ndáhvā cuitī ñuhūn.

⁴⁷ De tú tīnūú nú sáhá jā quīvi nú cuāchi, de vāha cā tavā nū ná quíhīn, tácuā nduú cā sáhá nú cuāchi. Chi vāha cā jā quīvi nú nūū tátúnī Yāā Dios jín iin-ni tīnūú nú, nsūú cā jā coo ndūū tīnūú nú de quīvi nú infierno.

⁴⁸ De ñúcuán chi nduú jíhī tīndacú, de nduú ndáhvā cuitī ñuhūn.

⁴⁹ Chi tá cúu nūū quéé vāha oro sáhá ñuhūn, suni súcuán quéé vāha nchivī sáhá tūndóhó. De ndācá cūñu jā sócō nchivī nūū yā, cúu uhguā sáhá ñī.

⁵⁰ Vāha íyó ñī, de tú ñī ná náā jā úhguā, ¿de nāsa nduu uhguā tucu sáhá nú? Túsaá de cuu nú nchivī vāha, tá cúu nūū íyó vāha ñī. De cundeē vāha ndá nú jín táhán nú, ncachī yā jín ndá dē.

10

*Sīquī jā má sndóo táhán tēe jín ñahan
(Mt. 19.1-12; 5.31-32; Lc. 16.18)*

¹ De nī nquee yā ñuū Capernaum, de nī jīnū yā región Judea jín incā lado yūte Jordán ichi nūū quénda ncandī. De ñúcuán nī ncutútú tucu nchivī nūū yā, de nī stéhēn tucu yā tūhun nūū jī, tá-ni sáhá yā.

² Ñúcuán de jacū tēe grupo fariseo nī nquenda dē nūū yā, chi cúnī dē coto túnī dē yā, tú nāsa cāhān yā. De nī jīcā tūhún dē yā tú íyó ley jā cuu ndusín iin tēe jín ñasíhí dē.

³ De nī ncāhān yā jín dē: ¿Nā tiñu nī ndacu Moisés nūū nū jondē janahán?

⁴ De nī ncāhān ndá dē: Moisés nī jēhe dē tūhun jā cuvāha iin acta jā ndusín dē jín ña, de ndōo ña, ncachī dē.

⁵ De nī ncāhān Jesús jíin dē: Sīquī jā nīhin inī ndá nú, de jā ñúcuán cúu jā ní ndacu dē tiñu yáhá nū nū.

⁶ Sochi jondē quīvī xíhna ñúhún tá nī nsāhá Yāā Dios ndihi, chi tēe jíin ñahan nī nsāhá yā, cáchī tutū.

⁷ Jā ñúcuán cúu jā sndóo tēe tatá dē naná dē, de quétáhán dē jíin ñasíhí dē.

⁸ De iin-ni cā cúu ndúū dē, cáchī Yāā Dios. Túsaá de nduú cā cúu ūū táhán dē, chi iin-ni cā cúu.

⁹ Jā ñúcuán nduú vāha jā sndóo táhán, chi jā ní squétáhán Yāā Dios cúu, ncachī yā.

¹⁰ De tá nī nguīvi ndá dē vehe, de ndá tēe scuáha jíin yā nī jīcā tūhún tucu dē yā sīquī tūhun ñúcuán.

¹¹ De nī ncāhān yā jíin dē: Tú nā-ni tēe sndóo dē ñasíhí dē, de nacueca dē incā ñahan, túsaá de cásíquí ndéē dē ñasíhí dē.

¹² De tú iin ñahan sndóo ña yíi ña de nacueca ña incā tēe, suni cásíquí ndéē ña dē, ncachī yā.

*Jā ní jīcān táhvī Jesús jēhē ndá sūchí lúli
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)*

¹³ Ñúcuán de nī nguenda nchivī nūū yā jíin ndá sūchí lúli, jā tee yā ndahá yā xīnī jī. De ndá tēe scuáha jíin yā, nī ncāhān dē nūū ndá nchivī jā vāji jíin jī.

¹⁴ De nī jinī Jesús, de nī nguītī inī yā, de nī ncāhān yā jíin ndá dē: Cuāha tūhun ná quíji ndá sūchí lúli jíin nūū ni, de mā cásī ndá nú jā quíji jī. Chi nchivī jā ndicó cóo inī jā canī inī jī modo ndá sūchí yáhá, suu jī cúu jā quīvi ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā nūū jī.

¹⁵ De ndāā cāhān ni jíin ndá nú, tú iin nchivī nduú jétáhví jī jā tatúnī Yāā Dios nūū jī, tá cúu nūū

jétáhví iin sūchí lúli, de mā quívi cuitī ji ndahá yā, ncachī yā.

16 De nī numi yā ndá ji, de nī ntee yā ndahá yā xīnī ji, de nī jīcān táhvī yā jēhē ji.

Tūhun tēe cuíca
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

17 Ñúcuán de nī nquehen tucu yā ichi cuāhān yā. De jínu iin tēe nī nquenda dē, de nī jēcuīñi jítí dē nūū yā, de nī jīcā tūhún dē yā: Tēe vāha cúu ní Maestro. De cachī ní, ¿nā tiñu vāha sāhá sá de nihīn táhvī sá cutecū sá níí cání andiví? ncachī dē.

18 De nī ncāhān yā jíin dē: ¿A jáni inī nū jā iin tēe-ni cúu nī jā cáhān nū tēe vāha jíin nī? Nduú ni iin tēe vāha íyó, chi mátúhún-ni Yāā Dios.

19 Ja jíinī nū ndá tiñu jā ní ndacu Yāā Dios: Mā cásíquí ndéē tāhán nú. Mā cáhnī nū ndiyi. Mā sácuíhñá nú. Mā cáhān nū tūhun tūhún. Mā stáhví nú táhán nú. Cuetáhví nú nūū tatá nú nūū naná nú, ncachī yā.

20 De nī ncāhān tēe ñúcuán jíin yā: Ndācá tiñu yáhá ja nī squíncuu sá jondē tá lúli sá, Maestro, ncachī dē.

21 Ñúcuán de nī ncumanī Jesús jíin dē, de nī ncāhān yā: Iin-ni cā tiñu cúmanī sāhá nú túsaá: Cuáhán de xícó ndihi nú jā névāha nú, de cuāha nú nūū nchivī ndāhví. De jondē andiví cuāha yā jā vāha ndasí nūū nū. Sá de quiji nú cuniquīn nū nduhū cōhōn, de cuāha nú tūhun jā cundoho nú tūndóhó jā síquī ni, ncachī yā.

22 De tá nī jini dē tūhun yáhá, de nī ntahúhvī inī dē. De cúcuécá inī dē cuāhān dē, chi cuíca ndasí dē.

23 Ñúcuán de nī ndēhé Jesús níí xiín yā, de nī ncāhān yā jíin ndá tēe scuáha jíin yā: Nchivī cuíca

chi ūhvī ndasí quívi ji ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji, ncachī yā.

24 De ndá tēe scuáha jíin yā nī nsāhvi inī dē nī jini dē tūhun yáhá. De nī ncāhān tucu yā jíin ndá dē: Ndá nchivī jā cútóó xūhún, ūhvī ndasí quívi ji ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji.

25 Ñamā cā yāha iin camello yavī yitícú nsúú cā jā quívi iin nchivī cuicá inī ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji, ncachī yā.

26 De víhí cā nī nsāhvi inī ndá dē nī jini dē, de nī jīcā tūhún táhán dē: ¿De ní nchivī cúu jā cācu túsaá? ncachī dē.

27 De nī ndēhé yā nūū ndá dē, de nī ncāhān yā: Nchivī chi mā cūu squívi ji maá ji ndahá Yāā Dios, sochi maá yā chi cuu sāhá yā, chí ndihi-ni tiñu cuu sāhá yā, ncachī yā.

28 Ñúcuán de nī ncāhān Pedro jíin yā: Señor, de ndá sáán chi nī sndóo sá ndihi jā névāha sá, de níquīn sá níhín, ncachī dē.

29 De nī ncāhān Jesús: Ndāā cáhān ni jíin ndá nú, tú nā-ni nchivī sndóo vehe, á ñanī, á cuāha, á tatá, á naná, á ñasíhí, á sēhe, á ñuhun, jā síquī nduhū jíin jā síquī jā scútē nuu ji tūhun jā scácu nī nchivī,

30 túsaá de nanihīn ji iin ciento cā jā súcuán mitan, cúu vehe, cúu ñanī, cúu cuāha, cúu naná, cúu sēhe, cúu ñuhun, de suni jondē jíin jā cunī ūhvī nchivī ji. De incā vida jā quiji de cutecū ji níí cání andiví.

31 Sochi cuāhā nchivī jā cúñáhnú mitan, nduu ji nchivī núu cā. De nchivī jā núu cā mitan, chí nduñáhnú ji, ncachī yā.

Jā ní ncāhān tucu yā jā cuū yā
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

³² De ñúhún ndá dē ichi jā cáa cuāhān Jerusalén. De Jesús yósnūú yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā. De ndá nchivī jā níquīn ji yā, sáhvi inī ji nī jini ji tūhun cáhān yā, de yúhú ji. Ñúcuán de nī ncana síin tucu yā ndihúxī ūū tēe scuáha, de nī nquijéhé tucu yā cáchī tūhun yā ndācá jā quiji sīquī yā:

³³ Cunini ndá nú, chi mitan de ja cuāhān ō Jerusalén, de ñúcuán nastúu nchivī nduhū, Yāā nī nduu tēe, nūū ndá sūtū cúñáhnú jíin nūū ndá tēe stéhēn leyjanahán. De nenda ndá dē sīquī ni jā cuū ni. De nasiáha dē nduhū nūū ndá tēe nación Roma jā tátúnī jā ndéē Jerusalén.

³⁴ De ndá tēe ñúcuán sáhá catá dē nūū ni, de canī dē nduhū, de tivī sī dē nūū ni, de sá de cahñī dē nduhū. Sochi nūū únī quīvī de natecū ni, ncachī yā.

Jā ní jīcān Jacobo jíin Juan iin favor nūū yā
(Mt. 20.20-28)

³⁵ Ñúcuán de Jacobo jíin Juan, ndúū sēhe Zebedeo, nī nquenda dē nūū Jesús, de nī ncāhān dē: Maestro, cúnī sá jā sáhá ní iin jā cācān sá nūū ní, ncachī ndúū dē.

³⁶ De nī ncāhān yā jíin dē: ¿Nā cuá cúu jā sáhá nī jíin nú cúnī nū? ncachī yā.

³⁷ De nī ncāhān ndúū dē: Cuāha ní tūhun jā cundeē sá xiín ní quīvī nduñáhnú ní, iin sá lado cuáhá ní, de incā sá lado sátín ní, ncachī dē.

³⁸ Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíin ndúū dē: Nduú jíinī nū nā cuá cúu jā jīcān nū. ¿A cuu cundoho nú tūndóhó tá cúu nūū quiji sīquī ni? ¿De á quenda nú

cundoho xēen nū tá cúu nū cundoho nī? ncachī yā.

³⁹ De nī ncāhān ndúū dē: Cuu sāhá sá, ncachī dē. De nī ncāhān yā jíin dē: Jāndāā cúu jā ndoho nú tūndóhó tá cúu nū quiji síquī nī, de ndoho xēen nū tá cúu nū cundoho nī.

⁴⁰ Sochi jā cundeē nū lado cuáhá nī jíin lado sátin nī, de nsúú nduhū cúu jā cuāha tūhun. Chi ja iyó tūha jā cuu ndá tēe jā ní nacāji Tatá nī, de tēe ñúcuán nīhīn, ncachī yā.

⁴¹ De ndihúxī cā tēe scuáha jíin yā, nī jini dē tūhun yáhá, de nī nquītī inī dē nī jinī dē Jacobo jíin Juan.

⁴² De Jesús nī ncana yā ndá dē, de nī ncāhān yā jíin dē: Jíin ndá nú nāsa sáhá ndá tēe jā cúñáhnú nū nchivī ndá nación. Chi ndácu nīhin ndá dē nū jī, de maá dē cáchī nāsa coo.

⁴³ Sochi ndá maá nú, chi mā sáhá nú súcuán. Chi tú ní iin nú cúnī nū cuñáhnú nú, de nduú chi sa sáhá nú maá nú tēe jā cuetíñú ndá táhán nú.

⁴⁴ De tú ní iin nú cúnī jā cuu nú nū, de sa sáhá nú maá nú mozo nū ndá táhán nú.

⁴⁵ Chi suni súcuán sáhá maá nī, Yāā nī nduu tēe, chi nsúú jā vāji nī jā cuetíñú nī nchivī, chi sa vāji nī jā cuetíñú nchivī nduhū. De cuāha nī maá nī jā cuū nī tácu scácu nī cuāhā nchivī, ncachī yā.

*Jā ní nasāhá vāha yā Bartimeo tēe cuáá
(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)*

⁴⁶ Ñúcuán de nī nquenda yā ñuū Jericó jíin ndá tēe scuáha jíin yā. Sá de nī nquee yā ñúcuán cuāhān yā jíin ndá dē jíin ndá cā nchivī cuāhā. De Bartimeo tēe cuáá, sēhe Timeo, ndéē dē yuhú íchí, jíicān dē caridad.

⁴⁷ De nī jini dē tūhun jā vāji Jesús tēe ñuū Nazaret. De nī nquijéhé dē cána jee dē: Jesús, maá ní jā cúu ní tatā rey David, cundáhví inī ní sáán, ncachī dē.

⁴⁸ De cuāhā nchivī nī ncāhān ji nūū dē jā ná cásī dē yuhú dē. Sochi víhí cā nī ncana jee dē: Maá ní jā cúu ní tatā rey David, cundáhví inī ní sáán viī, ncachī dē.

⁴⁹ Ñúcuán de nī jencuiñī Jesús, de nī ncāhān yā: Cana dē ná quíji dē. De nī ncana ndá ji tēe cuáá ñúcuán: Ndeé coo inī nū. Nacuiñī ná cóhōn, chi cána yā ndóhó, ncachī ji.

⁵⁰ Ñúcuán de nī squéne dē sōō dē, de ñamā nī nacuiñī dē, de nī nquenda dē nūū Jesús.

⁵¹ De nī ncāhān yā jíin dē: ¿Nā cuá cúnī nū jā sāhá nī ndóhó? De nī ncāhān dē: Maestro, jā ná ndúnijīn tīnūú sá cúnī sá, ncachī dē.

⁵² De nī ncāhān Jesús jíin dē: Cuáhán túsaá, chi nī ncandíja nú jā cuu nasāhá vāha nī ndóhó, de suu cúu jā ní nduvāha nú, ncachī yā. De nī ndunijīn-ni tīnūú dē, de nī jēcuniquīn dē Jesús cuāhān dē jíin yā ichi ñúcuán.

11

Jā ní nquīvi Jesús Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ De cuācuñatin yā ciudad Jerusalén, de nī ncuñatin yā ñuū Betfagé jíin ñuū Betania, jā cáá jēhē yucu Olivos. De nī ntají yā ūū tēe scuáha jíin yā jā quíhīn dē.

² De nī ncāhān yā jíin dē: Cuáhán ñuū lulí jā cáá ichi núū. De tá nī nquīvi nú de cunī nū iin burro núhñī tī, jā ni iin tēe ncháha ca cosō dē tī. De nandají nú tī, de quiiji nú jíin tī.

³ De tú ní iin cātūhún nūcu nándají nú tī, de cachī nū jā maá Jētohō ō jīni ñúhún yā tī, de ñamā natajī yā tī ndiji tī, cachī nū, ncachī yā jíin ndúū dē.

⁴ De cuāhān ndúū dē, de nī nīhīn dē burro ñúcuán núhñī tī viéhé quēhe inī ichi. De nī nandají dē tī.

⁵ De sava nchivī íñī ñúcuán nī ncāhān jíin dē: ¿Nā cuá sáhá ní jā nándají ní burro jíñā? ncachī jī.

⁶ Ñúcuán de nī ncāhān ndúū dē tá cúu nūū ní ncachī Jesús nūū dē. Sá de nī nsiáá jī tī cuāhān dē jíin tī.

⁷ De nī nenda ndúū dē jíin tī nūū Jesús. De nī nchisó ndá dē sōō dē síquī tī, de nī jēcōsō yā tī.

⁸ De cuāhā nchivī nī scāá jī sōō jī inī ichi. De sava cā jī nī jāhnū jī ndahá ñūū, de nī jaquīn jī inī ichi.

⁹ De nchivī cuāhān ichi nūū yā jíin nchivī níquīn ichi chātā yā, cána jee jī: Viī ndasí cúñáhnú yā. De vāha ndasí Yāā cúu yā chí vāji yā jíin tiñu maá Jētohō ō Yāā Dios.

¹⁰ De vāha ndasí coo, chí ja ñatin tatúnī yā tá cúu nūū ní ntatúnī tatā ō rey David. De viī ndasí cúñáhnú maá Yāā Dios, ncachī jī.

¹¹ Sá de nī nquīvi Jesús maá Jerusalén jíin inī templo cāhnú. De nī ndéhé yā nūū ndācá ndatíñú jā íyó ní ñúcuán. De ja nī ñini, de nī nquee yā cuāhān yā ñuū Betania jíin ndihúxī ūū tēe scuáha jíin yā.

Jā ní ncāhān yā nūū ñutun higo

(Mt. 21.18-19)

¹² De quīvī téen, tá nī nquee yā ñuū Betania jíin ndá dē, de cócon yā.

¹³ De jondē jícá nī jinī yā iin ñutun higo jā ndēē yūcū. De nī jēndéhé yā tú sanaā nīhīn yā higo jā caji

yā. De nduú ní níhīn cuitī yā, chi maá-ni yūcū ndéē, chi nsūú tiempo cúun higo cúu.

¹⁴ Ñúcuán de nī ncāhān yā nūū ñutun higo: Mitan de mā cúun cuitī cā higo xīnī nū, ncachī yā. De ndá tēe scuáha jíin yā nī jini dē jā sūcuán nī ncāhān yā.

Jā ní ntavā yā nchivī inī templo

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ De nī nenda yā jíin ndá dē Jerusalén. De nī ndīvi yā inī patio templo cāhnú, de nī ntavā yā ndá nchivī jā jéen quiti de náxícó nūū nchivī jā sōcō ji. De nī scócáva yā mesa ndá nchivī jā sáma xūhún, jíin silla ndá nchivī jā xícó paloma.

¹⁶ De nduú ní jéhe yā tūhun jā yāha nchivī inī templo jíin ndatíñú ndíso ji.

¹⁷ De nī stéhēn yā tūhun nūū ji, nī ncachī yā: Yósō nūū tutū ī jā cáhān Yāā Dios: Vehe nī chi vehe nūū jíicān táhvī nchivī ndācá naciōn cúu, cáchī yā. Sochi ndá ndóhó, chi modo yavī cava jācuīhná nī nasāhá nú, ncachī yā.

¹⁸ De ndá tēe stéhēn tutū ley jíin ndá sūtū cúñáhnú, nī jini dē tūhun yáhá, de nī nquijéhé dē ndúcú dē modo nāsa cahnī dē yā. Chi yúhú ndá dē jā cuñáhnú cā maá yā nsūú cā ndá máá dē, chi ndācá nchivī cúsiī ndasí inī ji níni ji tūhun stéhēn yā.

¹⁹ De tá ja ñatin cuaā, de nī nquee yā Jerusalén cuāhān yā.

Jā ní nchīchī ñutun higo

(Mt. 21.20-22)

²⁰ De jānehēn quīvī téēn nī nayāha yā jíin ndá dē cuāhān yā. De nī jinī ndá dē jā ñutun higo ñúcuán ja nī nchīchī níi jondē jíin yoho.

²¹ Ñúcuán de nī nūcūhun inī Pedro, de nī ncāhān dē jíin yā: Maestro, cūndēhé ní ñutun higo ñúcuán jā ní ncāhān ní nūū, de mitan ja nī nchichī, ncachī dē.

²² De nī ncāhān Jesús jíin ndá dē: Candíja ndá nú jā sáhá Yāa Dios jā jíicān nū.

²³ Chi ndāa cāhān ni jíin nú, tú nā-ni nchivī cāhān ji jā cujiyo yucu yáhá quihīn jondē nūū mar, de tú nduú jáni síquí inī ji, chi sa cándíja ji jā coo tá cúu nūū cāhān ji, ñúcuán de quee ndāa jā ní ncāhān ji.

²⁴ Jā ñúcuán cúu jā cāhān ni jíin ndá nú, ndācá jā jíicān táhvī nū, de tú cándíja nú jā nīhīn nū, de nīhīn nū.

²⁵ De tá jíicān táhvī nū, de cune cáhnú inī nū nūū nchivī jā sáhá cuāchi nūū nū, tácuā maá Tatá nú, Yāa ndéē andiví, suni cune cáhnú inī yā nūū cuāchi nú.

²⁶ Chi tú mā cúne cáhnú inī nū nūū táhán nú, de saá-ni maá Tatá nú, Yāa ndéē andiví, mā cúne cáhnú inī yā nūū cuāchi nú, ncachī yā.

Siquī jā ndíso tíñú Jesús

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Ñúcuán de nī nenda tucu yā Jerusalén, de jíca nuu yā inī templo cāhnú. De ndá sūtū cúñáhnú, jíin tēe stēhēn ley janahán, jíin tēe ñáhnú jā ndácu tíñu, nī nquenda ndá dē nūū yā.

²⁸ De nī jíicā tūhún dē yā: ¿Ní jondē nī nīhīn tíñú nú ndá tíñu jā sáhá nú yáhá? ¿De ní iin nī ntee tíñu ndóhó jā sáhá nú súcuán? ncachī ndá dē.

²⁹ De nī ncāhān Jesús: Saá-ni nduhū suni cātūhún nī ndá nú iin tūhun. De tú cuu scócóo nú, ñúcuán de cachī ni nūū nū ní jondē nī nīhīn tíñú nī jā sáhá nī tíñu yáhá.

³⁰ ¿Ní iin nī ntee tiñu sīquī Juan jā ní scuénduté dē? ¿A Yāā Dios á ndá tēe? Cachī nūū ni, ncachī yā.

³¹ Ñúcuán de nī natúhún ndá máá dē: Tú cachī ō jā Yāā Dios nī ntee tiñu ñúcuán sīquī Juan, de cāhān dē jíín ó: ¿Túsaá de nājēhē cúu jāá nduú ní ncándíja ndá nú jā ní ncāhān dē?

³² De tú cāhān ō jā nchivī nī ntee tiñu sīquī dē, de quītī inī nchivī cunī ji yóhó, ncachī ndá dē jíín táhān dē. Chi yúhú ndá dē jā quītī inī nchivī, chi ndivīi ji cándíja ji jā tēe nī nacani tūhun Yāā Dios nī ncuu ndíja Juan.

³³ Jā ñúcuán nī ncāhān ndá dē jíín yā: Nduú jíínī ni, ncachī dē. Ñúcuán de nī ncāhān Jesús: De saá-ni nduhū, suni mā cāchí nī nūū nū ní iin nī ntee tiñu sīquī ni jā sáhá nī tiñu yáhá, ncachī yā.

12

Tūhun yátá sīquī ndá tēe nēhén jā sátíñú nūū yūcū uva

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹ De nī nquijéhé yā cāhān yā tūhun yátá jíín ndá dē: Iin tēe nī nchuhun dē cuāhā yūcū uva. De nī jasī dē corral, de nī nsāhá dē iin nūū cāxīn dē uva. De nī nsāhá dē iin vehe súcún tácuā cuu coto dē níí cáhnú. De nī sndóo dē nūū sava tēe jā sátíñú nūū, de cuu sava dē ndīhā jíín. De nī nquehen dē ichi cuāhān jíicá dē.

² De maá tiempo jā ndutútú uva, de nī ntají dē iin mozo jā cuánaquēhen ji sava ndīhā uva nūū ndá tēe sátíñú.

³ De ndá tēe ñúcuán nī ntiin dē mozo, de nī ncani dē ji, de nī natají uun dē ji cuānohōn ji.

4 Ñúcuán de tēe xíí uva nī ntají dē incā mozo cuāhān. De ndá tēe sátíñú nī jēhe dē yūū xīnī mozo ñúcuán, de nī stácuēhé dē, de nī ncāhān nāvāha dē nūū.

5 De tēe xíí uva nī ntají tucu dē incā mozo cuāhān. De nī jahñī ndá dē ji. De suni súcuán nī ntají dē cuāhā cā mozo cuāhān, de sava ji nī ncani ndá dē, de sava cā ji nī jahñī dē.

6 De tēe xíí uva, íyó iin sēhe dē de mānī ndasí dē jíín. De jā sándīhí de nī ntají dē sēhe dē cuāhān nūū ndá tēe sátíñú. De jáni inī dē jā cuetáhví ndá tēe ñúcuán nūū sēhe dē.

7 Sochi ndá tēe sátíñú nī natúhún ndá máá: Tēe xíí táhví cúu yáhá. Ná cáhñī ō ji, de ndōo táhví ji cuu ó, ncachī ndá.

8 De nī ntiin ndá dē ji, de nī jahñī dē, de nī squéne dē ji yuhú ñúhún ñúcuán, ncachī yā.

9 Ñúcuán de nī jīcā tūhún yā ndá dē: ¿Túsaá de nāsa sāhá tēe xíí uva? Nenda dē de cahñī dē ndá tēe sátíñú, de cuāha dē ñuhun jā cáá uva nūū sava cā tēe jā sátíñú nūū.

10 ¿De á ncháha ca cahvi ndá nú tūhun yáhá jā yósō nūū tutū īī, jā nduhū cúu tá cúu iin yūū? Chi cáchī tutū:

Yūū jā ní squéne yichī ndá tēe jā sáhá vehe, maá yūū yáhá nduu jā quituu squínā vehe.

11 Maá Jētohō ō Yāā Dios nī nsāhá yā súcuán, de sáhvi inī ō jíñī ō tiñu yáhá. Cáchī tutū, ncachī yā.

12 Ñúcuán de nī nducú ndá dē modo jā tiin dē yā. Chi nī jīcūhun inī dē jā sīquī ndá máá dē cúu jā ní ncāhān yā tūhun yátá sīquī ndá tēe jā sátíñú nūū uva jíín ndá tēe jā sáhá vehe. Sochi sīquī jā yuhú

ndá dē jā quītī inī nchivī, de nī sndóo dē yā, de cuāhān dē.

Sīquī xūhún renta

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Ñúcuán de nī ntají ndá dē sava tēe grupo fariseo jíin grupo Herodes, cuāhān dē nūū yā, chi ndúcú ndá dē nāsa sāhá dē tácuca cāhān yā iin tūhun jā nīhīn dē cuāchi sīquī yā.

¹⁴ De nī nquenda ndá dē, de nī ncāhān dē jíin yā: Maestro, jíinī ndá sá jā tēe cāhān ndāā cúu ní, de nduú yúhú ní jā cāhān ni iin nchivī sīquī ní. Chi nduú sáhá ní cuenta nāsa cúu iin iin nchivī, chi inuú-ni sáhá ní jíin ndá ji. De stéhēn ndāā ní nāsa squíncuu nchivī nūū Yāā Dios. ¿De á íyó vāha jā chunáá ó xūhún renta nūū rey nación Roma jā tíin nación maá ó? ¿A chunáá ó, á mā chúnáá ó? ncachī dē.

¹⁵ De maá yā jíinī yā jā stáhvī-ni ndá dē, de nī ncāhān yā jíin dē: ¿Nājēhē cúu jā jíto túnī ndá nú nduhū? Taji iin xūhún ná cúndēhé nī, ncachī yā.

¹⁶ De nī jēhe ndá dē xūhún, de nī ndēhé yā nūū, de nī jíicā tūhún yā dē: ¿Nā tēe cúu jā ndēē nūū xūhún yáhá, de nā sívī cúu jā ndēē yáhá? De nī ncāhān ndá dē jíin yā: Rey ñúcuán cúu.

¹⁷ De nī ncāhān yā jíin ndá dē: Túsaá de nacuāha nú nūū rey ñúcuán jā cúu cuenta dē, de nacuāha nú nūū Yāā Dios ndācá jā cúu cuenta maá yā, ncachī yā. De nī nsāhvi ndasí inī ndá dē nī jini dē jā ndíchí nī ncāhān yā.

Jā ní jíicā tūhún ndá dē sīquī jā natecū ndīyi

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

18 Ñúcuán de jacū tēe grupo saduceo nī nquenda dē nūū yā. De ndá tēe ñúcuán cáchī dē jāá nduú nátecū cuitī ndīyi. De nī jīcā tūhún dē yā sīquī iin tūhun:

19 Maestro, de Moisés nī ntee dē nūū tutū jā névāhá ó: Tú iin tēe cuū dē, de ndōo ñasíhí dē, de tú nduú ní íyo sēhe dē jíin ña, túsaá de cánuú jā ñanī dē nacueca ñasíhí dē, de sēhe dē jā coo jíin ña, nūcuīñī jī nūū ndīyi ñanī dē, cáchī tutū.

20 De nī íyo ūjā ñanī. De tēe xíhna ñúhún nī jeca dē iin ñahan. De nī jīhī dē, de nduú nā sēhe dē ní íyo.

21 De tēe ūū nī nacueca dē ña, de suni nī jīhī dē, de suni nduú nā sēhe dē ní íyo. De saá-ni tēe ūnī.

22 De ndihújā dē nī nacueca dē ña, de ni iin dē nduú ní íyo sēhe dē. De jā sándīhí de nī jīhī ñahan ñúcuán.

23 Túsaá de tá natecū ndá dē quīvī jā natecū ndīyi, ¿de ní iin dē cuu ña ñasíhí dē? Chi ndihújā dē nī ndeē jíin ña, ncachī ndá dē jíin yā.

24 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin dē: Ndasí stíví ndá nú tūhun sīquī jāá nduú jícūhun inī nū jā cáhān tutū īī, de ni nduú jínī nū jā íyó poder Yāā Dios jā nastécū yā ndīyi.

25 Chi quīvī jā natecū ndá ndīyi, de nduú cā nā tūhun jā quetáhān tēe jíin ñahan coo. Chi coo ndá jī tá cúu ndá ángel Yāā Dios andiví.

26 De sīquī jā natecū ndīyi, ¿á nduú ní ncáhvi ndá nú tutū jā ní ntee Moisés, nāsa nī ncāhān Yāā Dios jíin dē mǎhñú yūcū jā cáyū ñuhūn? Maá nī cúu Yāā Dios Abraham jíin Isaac jíin Jacob, ncachī yā nūū Moisés.

27 Chi vísō ja nī jīhī ndá dē sochi técū dē nūū íyó maá yā, chi cúu yā Yāā jā sáhá jā técū nchivī níí

cání. Ndasí stíví ndá nú tūhun yā túsaá, ncachī yā jíín ndá dē.

*Tūhun cánuú ndasí cā jā ní ndacu Yāā Dios
(Mt. 22.34-40)*

²⁸ De nī nquenda iin tēe stéhēn ley janahán, de nī jini dē jā stíchī táhán ndá tēe ñúcuán jíín Jesús. De nī jini dē jā vāha nī scócóo yā tūhun. De nī jīcā tūhún dē yā: ¿Ní tūhun cúu jā ndácu tiñu jā cánuú ndasí cā nūū ndá cā tūhun jā ní ndacu yā janahán? ncachī dē.

²⁹ De nī ncāhān Jesús jíín dē: Yáhá cúu tiñu jā cánuú ndasí cā nūū ndācá cā: Cáchī tutū: Nchivī Israel, cunini nú: Maá Jētohō ō Yāā Dios chi mátúhún yā-ni íyó.

³⁰ Túsaá de coo manī ndasí nú jíín maá Jētohō nū Yāā Dios jondē jíín inī jíín ánō nū, jíín níí jāá ntúnī nū, jíín níí fuerza nū. Yáhá cúu tūhun ndácu yā jā cánuú ndasí cā.

³¹ De tūhun ūū jā ní ndacu yā, suni súcuán cáhān: Cundáhví inī nū táhán nú tá cúu nūū cundáhví inī nū maá nú, cáchī tutū. Nduú cā nā incā tūhun ndácu tiñu cánuú cā íyó, chi yáhá-ni cúu, ncachī yā jíín dē.

³² Ñúcuán de tēe stéhēn ley janahán, nī ncāhān dē jíín yā: Vāha nī ncāhān ní Maestro. Chi ndāā jā iin-ni Yāā Dios íyó, de nduú cā nā incā yā íyó.

³³ De cánuú jā coo manī ndasí ó jíín yā jondē jíín inī jíín ánō ō, jíín níí jāá ntúnī ō, jíín níí fuerza ō, de cundáhví inī ō táhán ó tá cúu nūū cundáhví inī ō maá ó. De cánuú ndasí cā yáhá nsūú cā jā teñuhūn ō quiti jíín ndá cā jā sōcō ō nūū yā, ncachī dē.

³⁴ De nī jini Jesús jā vāha nī scócóo dē tūhun, de nī ncāhān yā jíín dē: Ja ñatin cuu quívi nú ndahá

Yāa Dios jā tatúnī yā nū nū, ncachī yā. Ñúcuán de ni iin cā ndá dē, nduú cā ní nchúndeé inī dē jā cātūhún dē yā.

Sīquī jā cúu Cristo tatā David

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ De stéhēn Jesús tūhun inī templo, de nī ncāhān yā: ¿Nāsa cúu jā cáchī ndá tēe stéhēn ley janahán jā Cristo cúu tatā rey David?

³⁶ Chi maá David súcuán nī ncāhān dē tūhun yā nī nsāhá Espíritu Santo jondē janahán:

Maá Jētohō ō Yāa Dios nī ncāhān yā jín Jētohō ni, Yāa jā quiji:

Cundeē nū lado cuáhá nī nū cuñáhnú nú, de ná sáhá nī jā candeē nū poder ndācá jā jínī ūhvī ndóhó.

Ncachī Yāa Dios. Ncachī David.

³⁷ Túsaá de vísō chījin tatā David cacu Cristo, de nī ncāhān dē Jētohō dē yā, chi jondē nū Yāa Dios vāji yā, ncachī yā. De ndá nchivī cuāhā jétahān inī ji níni ji tūhun cáhān yā.

Jā ní ncāhān yā jā íyó cuāchi ndá dē

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ De stéhēn yā tūhun, de nī ncāhān yā jín ji: Coto má candíja ndá nú ndá tēe stéhēn ley janahán. Chi cúsi inī ndá dē jica nuu dē jín sahma cáni jā stéhēn jā cúñáhnú dē, jín jā cáhān yíñúhún nchivī dē nū yáhvi.

³⁹ De jétahān inī ndá dē cundeē dē nū silla yíñúhún cā inī vehe ī sinagoga, jín silla yíñúhún cā nū íyó vico jā yáji nchivī.

⁴⁰ De cāndeē dē vehe ndá ñahan quéndōo ndáhvī. De nahán jícān táhvī dē tácuca canī inī nchivī jāá

nduú nā cuāchi dē. Ndá tēe yáhá chi sa víhí cā ndoho dē castigo, ncachī yā.

Jā ní nsōcō ñahan viuda xūhún

(Lc. 21.1-4)

⁴¹ De iin quivī ndēe Jesús inī templo cāhnú ichi núū ndá jātūn núū sócō ji xūhún. De ndéhé yā nāsa chūhun nchivī xūhún inī jātūn. De cuāhā nchivī cuicá nī nchuhun ji cuāhā xūhún.

⁴² De nī nquenda iin ñahan viuda jā ndóho ndáhví. De nī nchuhun ña ūū centavo lulí inī iin jātūn.

⁴³ Ñúcuán de nī ncana yā ndá tēe scuáha jíin yā, de nī ncāhān yā jíin dē: Ndāā cāhān ni jíin ndá nú jā ñahan viuda ndáhví yáhá, cuāhā cā nī nsōcō ña nsūú cā jā ní nsōcō ndá nchivī cuicá.

⁴⁴ Chi ndá máá ji nī nsōcō ji jā ní ndōo núū xūhún cuāhā ji. De ñahan yáhá, vísō ndáhví ndóho ña, de nī nchuhun ña ndihi jā cutecū ña, ncachī yā jíin ndá dē.

13

Jā ní ncachī yā jā naā templo

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ De tá nī nquee Jesús inī templo cāhnú, de iin tēe scuáha jíin yā nī ncāhān dē: Maestro, cūndéhé ní nācā vii ndasí cáá ndá vehe yáhá jā cúu templo, jíin ndá yūū jā ní ncuvāha, ncachī dē.

² De nī ncāhān yā jíin dē: Ndācá vehe náhnú yáhá jā ndéhé nú, chi iin quivī mā cósō tāhán cā ni iin yūū, chi ndihi tānī, ncachī yā.

Nā seña coo tá cuācuñatin ndihi ñayiví

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24, 31)

³ De cuāhān yā jíin ndá dē yucu Olivos, jā íñí ichi núū templo cāhnú. De nī jēcundeē yā ñúcuán. De Pedro jíin Jacobo jíin Juan jíin Andrés, nī jīcā tūhún síin dē yā:

⁴ Cachī tūhun ní núū sá, ¿nā quīvī coo ndācá jā ní ncachī ní jā coo? ¿De nā seña coo tá ja ñatin squíncuu ndá jā ní ncachī ní? ncachī dē.

⁵ De nī ncāhān yā: Coto má stáhvī ni iin dē ndá ndóhó.

⁶ Chi quiji cuāhā tēe jíin sívī nī jā stáhvī: Maá nī cúu Cristo, cachī dē. De súcuán de stáhvī dē cuāhā nchivī.

⁷ De nīhīn nū tūhun jā ndācá lado íyó guerra, á ja ñatin coo guerra. De mā cúyūhú nú, chi cánuú jā súcuán coo, sochi ncháha ca quenda quīvī jā ndihi ñayīví.

⁸ Chi nenda nación sīquī incā nación, de nenda ñuū sīquī incā ñuū jā canāá. De cháhá chúcuán tāan, de coo tāmā, de nenda nchivī sīquī táhán ji. De ndācá yáhá cúu tūndóhó jā quijéhé xihna ñúhún cā.

⁹ De coto ndá nú maá nú, chi nastúu ndá ji ndóhó núū justicia, de inī ndá vehe ī sinagoga canī ndá ji ndóhó. De quīnasiáha ji sava ndá nú núū ndá gobernador jíin núū ndá rey, de cāhān ji cuāchi sīquī nū sīquī jā cándíja nú nduhū. De súcuán de cuu nacani nú tūhun nī núū ndá dē.

¹⁰ Chi cánuú jā xihna cā cūtē nuu tūhun núū nchivī ndācá nación nāsa scácu nī ji, sá de jīnu quīvī.

¹¹ De tá quīnasiáha ndá dē ndóhó núū justicia, de mā nácani tūha inī nū nāsa nascócóo nú tūhun núū ndá dē. Chi hora ñúcuán de maá Yāa Dios cuāha yā tūhun núū nū nāsa cāhān nū, de tūhun

ñúcuán cāhān nū. Chi nsúú maá nú cúu jā cāhān, chi Espíritu Santo cúu jā cāhān.

¹² De ñanī jín ñanī nastúu táhán jā ná cúu. De tatá nastúu sēhe jā cuū. De sēhe nenda síquī tatá jín naná jā cahnī.

¹³ De ndācá nchivī quītī inī ji nūū nū jā síquī nduhū. Sochi nchivī jā cuiñi nīhin jín tūhun nī jondē quīvī jīnu, chi cācu ji.

¹⁴ De Daniel, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, nī ntee dē tūhun iin tēe nēhén jā quiji. De ndá ndóhó jā cáhvi tutū ñúcuán, de ná jícūhun inī nū. Chi iin quīvī de cunī ndá nú jā cuiñi dē inī maá templo nūū nduú nā ley jā cuiñi dē, de sāhá nāvāha dē jā stíví dē ndá ndatíñú ī. De tá cunī nū jā súcuán cúu, de nchivī ndēē región Judea, ná cunu ji caa ji yucu quīhīn ji.

¹⁵ De nchivī ndēē yātā vēhé, mā ndívi ji inī vehe jā tavā ji ndatíñú ji, chi cánuú jā cunu ñamā ji tácuca cācu ji.

¹⁶ De nchivī íyó nūū itū, mā nóhōn ji vehe jā naquehen ji sahma ji.

¹⁷ De quīvī ñúcuán, nācā ndáhví ndoho ndá ñahan ñúhún sēhe jín jā ndéca ñiquín, chi mā cúñamā ña cunu ña.

¹⁸ Túsaá de cācān táhvī nū jā má quījī tūndóhó ñúcuán jā cunu nú maá tiempo cúun yūhā.

¹⁹ Chi tá quijéhé ñúcuán de coo cuāhā tūndóhó xéēn, jāā ncháha ca coo súcuán jondē quīvī jā ní nsāhá Yāā Dios ñayíví de jondē mitan. De tá yāha tūndóhó ñúcuán de ni mā cōó cā jā súcuán.

²⁰ De tú mā násdíyi maá Jētohō ō Yāā Dios tiempo coo tūndóhó ñúcuán, de ni iin nchivī mā

cácu cuitī ji. De jā síquī nchivī cándíja jā ní nacāji yā, jā ñúcuán cúu jā nasndíyi yā quīvī.

21 Túsaá de tú iin nchivī cāhān jíin nú: Yáhá cūndēhé nú jā ndēē Cristo, á: Ñúcuán cūndēhé nú jā ndēē yā, cachī ji, de mā cándíja nú jā cāhān ji.

22 Chi quenda ndá tēe stáhvī jā cachī dē jā cúu dē Cristo, á cachī dē jā tēe nácani tūhun Yāā Dios cúu dē. De sáhá ndá dē tiñu ñáhnú jā sáhvi inī nchivī cunī ji, tácuá stáhvī dē jondē maá nchivī jā ní nacāji yā, de tú ná cúu sáhá dē.

23 Sochi ndito coo inī ndá nú, chi ja nī ncachī ndihi nī nūū nū mitan jondē ncháha ca coo.

*Nāsa coo quīvī tá nenda Yāā nī nduu tēe
(Mt. 24.29-36, 42-44; Lc. 21.25-36)*

24 De quīvī ñúcuán, tá ja nī ndihi ndācá tūndóhó yáhá, de cutuún ncandiī, de yōō chi mā cútūu cā.

25 De nincava tiūūn, de ndācá jā jíca andiví chi quisi.

26 Ñúcuán de cunī ndá nchivī nūū maá nī, Yāā nī nduu tēe, nenda nī jíin vícō, de cundiso nī cuāhā poder, de viī ndasí cuñáhnú nī.

27 Ñúcuán de tají nī ndá ángel ni quiiji jā nastútú ndācá nchivī jā ní nacāji nī ndicúmī lado ñayīví, jondē nūū ndíhi ñayīví de jondē nūū ndíhi andiví.

28 Mitan de scuáha ndá nú nāsa sáhá ñutun higo: Tá ja nī nene numa, de nī nacōco yūcū, de ja jíin ndá nú ja nī ncuñatin tiempo ihní.

29 De suni súcuán tá cunī ndá nú jā ní nquiéhé ndá tiñu yáhá, ñúcuán de jícūhun inī nū ja nī ncuñatin quīvī nenda nī, de ñamā coo.

³⁰ De ndāā cáhān ni jín ndá nú jā má cúū ndihi nchivī jā cunī ndá tūndóhó yáhá, chi jondē quee ndaā ndihi tá ncachī ni.

³¹ Andiví jín ñayiví chi naā, sochi ndācá tūhun cáhān ni chi mā náā, chi quee ndaā ndihi.

³² Sochi quivī jín hora jā nenda nī, chi ni iin nchivī nduú jínī, ni ndá ángel andiví, ni maá nī jā cúū Sēhe Yāā Dios. Chi mátúhún-ni Tatá nī cúū jā jínī.

³³ Túsaá de cuhun inī ndá nú ndá tūhun yáhá, de ndito coo inī nū, de cācān táhvī nū, chi nduú jínī nū nā quivī nenda nī.

³⁴ Chi coo modo iin tēe jā quíhīn jīcá dē, de tá ncháha ca quee dē vehe dē, de nī ndacu dē nūū ndá mozo dē nā tiñū sáhá iin iin dē. De nī ndacu dē nūū tēe jító viéhé jā ná cóo ndito dē.

³⁵ De saá-ni ndá máá nú, ndito coo inī nū. Chi cúū nī tá cúū jētohō vehe, de nduú jínī nū nā hora nenda nī, á ja ñatin cuaā, á ñuú, á jā cána lohló, á jānehēn.

³⁶ Chi iin sanaā-ni de nenda nī, de ndito coo nú tácuā mā níhīn ni ndóhó jāá nduú íyó tūha nú.

³⁷ De tūhun cáhān ni jín ndá nú yáhá, suni cáhān ni jín ndiviī nchivī: Ndito coo inī ndá nú, ncachī yā.

14

*Jā ní scáni táhán ndá dē tūhun jā tiin dē Jesús
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)*

¹ De cúmanī ūū cā quivī sá de quijéhe vico pas-cua jā yájī ndá nchivī hebreo stātílā jāá nduú nā levadura yíhí. De ndá sūtū cúñáhnú jín ndá tēe

stéhēn ley janahán, nī nducú dē modo nāsa tiin dē Jesús jíin tūhun túhún, de cahni dē yā.

² De nī ncāhān ndá dē: Mā tíin ó dē maá quivī vico, chi nenda nchivī sīquī ō, ncachī dē.

*Tūhun ñahan jā ní jōsō perfume xīnī yā
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)*

³ De íyó Jesús ñuū Betania, vehe Simón, tēe jā ní ndoho cuēhē stéhyū. De juni yáji yā stāā, de nī nquenda iin ñahan nūū yā, née ña iin frasco yūū luu jā ñúhún aceite perfume, jā maá-ni itā nardo cúu, de yāhvi ndasí ndéē. De nī ntahví ña frasco, de nī jōsō ña xīnī yā.

⁴ De sava tēe íyó ñúcuán nī nquītī inī dē, de nī ncāhān ndá máá dē: ¿Nājēhē cúu jā snāā cāhá ña perfume yáhá?

⁵ Chi cuu cuyāhvi víhí cā ūnī ciento denario, de cuāha ó xūhún ñúcuán nūū nchivī ndāhví nícu, ncachī ji. De nī ncāhān sōó ndá dē jíin ña.

⁶ De nī ncāhān Jesús: Mā stāhān ndá nú ña. ¿Nūcu sáhá ndá nú jā nacani uhvī inī ña? Chi iin tiñu váha cúu jā ní nsāhá ña nduhū.

⁷ Chi níiní íyó nchivī ndāhví jíin nú, de tú cúnī ndá nú de cuu sāhá váha nú jíin ji. De nduhū chi mā cúndeē cā ni jíin nú.

⁸ Chi nī nsāhá ña ndihi jā cuu sāhá ña jā mānī ña jíin nī. Chi jondē ncháha ca quiyuhū ni de ja nī nsāhá tūha ña nduhū jā ní jōsō ña perfume nduhū.

⁹ De ndāā cāhān ni jíin ndá nú, ní cáhnú ñayīví ní-ni cúu nūū cūtē nuu tūhun jā scácu nī nchivī, de suni nacani ji tūhun jā ní nsāhá ñahan yáhá, tácu nūcūhun inī nchivī ña, ncachī yā.

Jā ní nastúu Judas yā
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Ñúcuán de Judas Iscariote, iin jā úxī ūū tēe scuáha jíin yā, nī jēhēn dē nūū ndá sūtū cúñáhnú, de nī nsáhá ndāā dē jíin jā nastúu dē Jesús nūū ndá.

¹¹ De tá nī jini ndá sūtū jā cáhān dē, de nī ncusiī inī. De nī nquee yuhú ndá jā cuāha xūhún nūū dē. De jondē quīvī ñúcuán de ndúcú dē modo nāsa nastúu dē yā.

Jā ní jaquīn yā Cena yā
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹² De nī nquenda maá quīvī jā quíjéhé vico pascua jā yájī nchivī stātílā jāá nduú nā levadura yíhí, de suni quīvī ñúcuán jáhnī ndá ji tīcāchí lúli tá cúu nūū ní ndacu Yāā Dios jā sáhá ji vico pascua. De ndá tēe scuáha nī jīcā tūhún dē yā: ¿Ní cúu nūū cúnī ní jā quísáhá tūha sá nūū cuxíní ní vico pascua? ncachī dē.

¹³ De nī ntají yā ūū tēe scuáha jíin yā jā quíhīn dē, de nī ncāhān yā jíin dē: Cuáhán jondē ñuū, de ñúcuán jēcutáhán nú jíin iin tēe ndíso quīyi ndute. De cuniquīn nū dē quíhīn nū jíin dē.

¹⁴ De vehe nūū ndīvi dē, ñúcuán cāhān nū jíin tēe xívéhe: Cáchī maá Maestro: ¿Ní iin cuarto vehe ní cúu jā cuāha núú ní nūū cuxíní yā vico pascua jíin ndá tēe scuáha jíin yā? Cachī nū.

¹⁵ De maá dē chi stéhēn dē iin cuarto cāhnú jondē xīnī vēhé nūū ja íyó tūha. De ñúcuán sáhá tūha nú jā cuxíní ó, ncachī yā jíin dē.

¹⁶ De cuāhān ndúū tēe scuáha jíin yā, de nī nquenda dē ñuū ñúcuán, de nī nīhīn dē tá cúu nūū

ní ncachī yā jíin dē. De nī nsāhá tūha dē jā cuxíní yā vico pascua.

17 De tá ja ñatin cuaā, de nī nquenda yā jíin ndihúxī ūū dē.

18 De nī jēcundeē ndá dē nūū mesa yájī dē stāā, de nī ncāhān yā: Jāndáā cáhān ni jíin ndá nú jā iin nú jā yájī jíin nī mitan, nastúu nú nduhū, ncachī yā.

19 Ñúcuán de nī ncucuécá inī ndá dē, de tá iin iin dē nī jīcā tūhún dē yā: ¿A sāán? ncachī iin dē. De saá-ni incā dē: ¿A sāán? ncachī ndá dē.

20 De nī ncāhān yā jíin dē: Iin jā úxī ūū nū jā yájī cāhnú jíin nī iin cōhō, suu nastúu nduhū.

21 De nduhū, Yāā nī nduu tēe, jāndáā cúu jā quihīn ni cuū ni, tá cúu nūū yósō tūhun nī nūū tutū ī. De nācā xēen cundoho tēe jā nastúu nduhū. Vāha cā de tú nduú ní ncácu tēe ñúcuán nícu, ncachī yā.

22 De juni yájī ndá dē jíin yā, de nī nquehen yā státílā, de xihna cā nī nacuetáhví yā nūū Tatá yā, de nī scuáchi yā, de nī jēhe yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā. De nī ncāhān yā: Cajī ndá nú, chi yáhá cúu yiqui cúñu nī, ncachī yā.

23 Ñúcuán de nī nquehen yā iin vaso jā ñúhún ndūxi uva, de nī nacuetáhví yā, de nī jēhe yā nī jihi ndihi dē.

24 De nī ncāhān yā jíin dē: Yáhá cúu nīñī ni jā sōcō ni jā cúu tratū jeé, de cati jā ndundoo cuāchi cuāhā nchivī.

25 De jāndáā cáhān ni jíin ndá nú jā má cōhó cā ni ndūxi uva yáhá, chi jondē quenda quivī jā tatúnī Yāā Dios ní ñayiví, sá de coho tucu nī jíin ndá nú, ncachī yā.

Jā ní ncachī yā jā yūhú Pedro cāhān dē jā jínī dē yā

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ De nī jita yā jín ndá dē iin yaā ī. De nī nquee yā cuāhān yā jín dē jondē yucu Olivos.

²⁷ Ńúcuán de nī ncāhān yā: Ndiviī nū nayūhú nú jā síquī nduhū jacuāā mitan. Chi suha yósō tūhun nī nū tutū ī jā ní ncachī Yāā Dios: Cuāha nī tūhun jā cahnī nchivī tēe jito tīcāchí, de ndá tīcāchí cūte nuu tī jā yūhú tī, cāchī.

²⁸ Sochi tá natecū ni, de xihna cā ni cosō nū quīhīn ni región Galilea, de sá de cuēē ndá nú, ncachī yā.

²⁹ Ńúcuán de nī ncāhān Pedro jín yā: Vísō ndihi dē nayūhú dē, sochi sāán chi mā náyūhú cuitī sá, ncachī dē.

³⁰ De nī ncāhān yā jín dē: Jāndāā cāhān ni jín nú, jacuāā mitan jondē ncháha ca cana lohló ū vuela, de yūhú nú jā tiin nchivī ndóhó, de cachī nū ūnī vuela jāá nduú jínī nū nduhū, ncachī yā.

³¹ Sochi nī ncāhān téyí dē jín yā: Vísō ná cúu sá jín ní, sochi mā cāchí cuitī sá jāá nduú jínī sá ní, ncachī dē. De suni súcuán nī ncāhān ndihi dē.

Jā ní jīcān táhvī yā nū huerto Getsemani

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Ńúcuán de nī nquenda yā jín ndá tēe scuáha jín yā iin lugar nū nání Getsemaní. De nī ncāhān yā jín dē: Yáhá-ni cundeē ndá nú de ná quīhīn ni cācān táhvī ni, ncachī yā.

³³ De nī jeca yā Pedro jín Jacobo jín Juan cuāhān yā jín dē. De nī nquijéhé yā xí cúu inī yā de cúcuécá ndasí inī yā jā quiji tūndóhó síquī yā.

34 De nī ncāhān yā jíin ndá dē: Cúcuécá ndasí inī ni jondē ja ñatin cuū ni. Yáhá cundetu ndá nú de cundito nú, ncachī yā.

35 De nī jica yā jacū cā, de nī jēcuñī jítí yā nī ntuu yā nūū yā nūū ñuhún. De nī jicān táhvī yā nūū Yāa Dios jā tú cuu de mā cúndoho yā tūndóhó jā vāji sīquī yā.

36 De suha nī ncāhān yā: Tatá maá sá, ndihi-ni tiñu cuu sáhá maá ní. De sáhá jíyo ní tūndóhó yáhá jā má quíjí sīquī sá. Sochi nsūū jā cúnī maá sá, chí jā cúnī maá ní ná cóo, ncachī yā.

37 De nī nenda yā nūū ndinúnī tēe scuáha jíin yā, de nī jinī yā jā quíxīn ndá dē. De nī ncāhān yā jíin Pedro: Simón, ¿á jā quíxīn nū? ¿A nduú ní ncúu cundito nú jíin nī vísō iin hora?

38 Coó ndito inī ndá nú de cācān táhvī nū jā chin-deé yā ndóhó tácuā mā cōtó túnī jānēhén ndóhó jā sáhá nú cuāchi. Chí cúnī ndija ánō nū squíncuu vāha nú, sochi yiqui cúñu nú chí nduú fuerza, ncachī yā.

39 De nī jēhēn tucu yā, nī jicān táhvī yā, de suni tūhun ñúcuán nī ncāhān yā.

40 De nī nenda tucu yā nūū dē, de nī jinī yā jā quíxīn tucu ndá dē, chí ndasí jíhī dē māhná. De nduú cā ní níhīn ndá dē tūhun scócóo dē nūū yā.

41 De nī nenda yā vuelta ūnī, de nī ncāhān yā jíin ndá dē: Mitan de cūsūn ndá nú-ni cā de natátú nú. De nduú chí ja nī ncuu, chí ja nī nquenda hora, de nduhū, Yāa nī nduu tēe, natūu nī de tiin ndá tēe íyó cuāchi nduhū.

42 Nacuiñī ndá nú, chí ja vāji tēe nastúu nduhū, de cōhōn jíin dē, ncachī yā.

Jā ní ntiin ndá dē Jesús

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ De juni súcuán cáhān cā yā, de nī nquenda-ni Judas, iin táhān jā úxī ūū tēe scuáha jíin yā. De vāji cuāhā tēe jíin dē, ndíso ndá dē espada jíin ñutun. Chi ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe stéhēn ley janahán jíin ndá tēe ñáhnú jā ndácu tiñu, nī nte tíñú ndá tēe ñúcuán.

⁴⁴ De Judas, tēe jā nastúu yā, ja nī jēhe dē iin seña nūū ndá tēe ñúcuán, chi nī ncachī dē: Tēe jā techuhú nī, ñúcuán cúu. Tiin ndá nú quihīn nū jíin, de mā siāā cuitī nū, ncachī dē.

⁴⁵ De nī nquenda dē nūū Jesús, de nī ncāhān dē jíin yā: Maestro, Maestro, ncachī dē. De nī ntechuhú dē yā.

⁴⁶ De ndá cā tēe ñúcuán nī ntiin dē yā, de cuāhān dē jíin yā.

⁴⁷ De iin tēe íyó jíin yā nī ntavā dē espada dē, de nī jehndē dē sōho iin mozo maá sūtū cúñáhnú cā.

⁴⁸ De nī ncāhān Jesús jíin nchivī cuāhā: ¿De va tēe cuíhná cúu nī jā vāji ndá nú jíin espada jíin ñutun jā tiin ndá nú nduhū, á naá cúu?

⁴⁹ Ndācá quivī nī Iyo nī jíin ndá nú inī templo cāhnú, nī stéhēn ni tūhun, de nduú ní ntiin ndá nú nduhū. De súcuán sáhá ndá nú tácuá quee ndāā jā cáhān tutū ī, ncachī yā.

⁵⁰ Ñúcuán de ndihi tēe scuáha jíin yā, nī sndóo dē yā, de nī jinu dē cuāhān dē.

Tēe suchí jā ní jinu

⁵¹ De iin tēe suchí níquīn dē yā cuāhān dē jíin yā. De níjin dē iin sahma cuijín-ni, chi íyó ñíí dē. De nī ntiin ndá tēe ñúcuán dē.

52 De maá-ni sahma cuijín ñúcuán nī nīhīn ndá. De nī jinu ñíí dē cuāhān dē.

Jā ní tñi Jesús nūū junta ndá tēe cúñáhnú cā
(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

53 Ñúcuán de cuāhān ndá dē jíin Jesús nūū sūtū cúñáhnú cā. De ndácá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe ñáhnú jā ndácu tiñu jíin ndá tēe stéhēn ley janahán, nī ncutútú dē.

54 De Pedro chi jíca-ni níquīn dē yā, de nī nquenda dē inī patio sūtū cúñáhnú cā. De nī jēcundeē dē jíin ndá policía, násaā dē nūū ñúhūn.

55 De ndá sūtū cúñáhnú jíin ndihi tēe sáhá junta cúñáhnú cā, nī nducú dē cuāchi sīquī Jesús, chi cahñī dē yā cúnī dē. Sochi nduú ní níhīn ndá dē.

56 Chi cuāhā dē nī ncāhān tūhún dē sīquī yā, sochi nduú ní nquétáhán tūhun jā ní ncāhān ndá dē.

57 Ñúcuán de nī nacuiñī sava dē, de nī ncāhān tūhún dē cuāchi sīquī yā, ncachī dē:

58 Ndá máá sá nī jini sá jā ní ncāhān dē jā canī dē templo yáhá jā ní ncuvāha jíin ndahá tēe, de nūū únī quivī de nasāhá dē incā jā má cúvāha jíin ndahá tēe, ncachī ndá dē.

59 De ni jíin tūhun yáhá de nduú ní nquétáhán tucu tūhun jā cáhān ndá dē sīquī yā.

60 Ñúcuán de sūtū cúñáhnú cā nī nacuiñī dē nūū nchivī cuāhā, de nī jīcā tūhún dē Jesús: ¿Nūcu nduú cáhān cuitī nū? ¿A íyó ndāā jā cáhān ndá tēe yáhá sīquī nū? ncachī dē.

61 Sochi maá yā nduú ní ncāhān yā, chi nduú ní náscócóo cuitī yā. De sūtū cúñáhnú cā nī jīcā tūhún

tucu dē yā: ¿A maá nú cúu Cristo, Sēhe Yāā vāha jā cúñáhnú? ncachī dē.

⁶² De nī ncāhān yā: Suu cúu nī. De cunī nū jā nduhū, Yāā nī nduu tēe, cundeē ni lado cuáhá Yāā íyó poder, de ndiji nī ichi andiví jíin vīcō, ncachī yā.

⁶³ Nūcuán de sūtū cúñáhnú cā nī ndatá dē-ni sahma dē jā ní nquītī inī dē, de nī ncāhān dē: ¿Nā testigo cā jíni ñúhún ó túsaá?

⁶⁴ Chi ja nī jini ndá nú jā cáhān dē tūhun nāvāha jā quītī inī Yāā Dios, chi sáhá dē maá dē Sēhe Yāā Dios. ¿De nāsa jáni inī ndá nú? ncachī dē. De ndihi dē nī ncāhān dē jā ná cúu yā.

⁶⁵ De sava dē nī ntivī síi dē nūū yā, de nī jasī dē sahma nūū yā, de nī jēhe dē jíiquí yā, de nī ncāhān ndá dē jíin yā: Cachī ní iin cúu jā ní ncani ndóhó, ncachī dē. De ndá policia nī ncani dē nūū yā.

Jā ní ncachī Pedro jāá nduú jíni dē yā

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ De ndéē Pedro inī patio ichi chíjin nūū íyó Jesús. De nī nquenda iin ñahan sátíñú vehe sūtū cúñáhnú cā.

⁶⁷ De nī jinī ña nūū dē jā ndéē dē násaā dē yúñúhūn. De nī ndéhé vāha ña nūū dē, de nī ncāhān ña: Ndóhó chi suni nī jica nú jíin Jesús, tēe ñuū Nazaret, ncachī ña.

⁶⁸ De maá dē nduú ní ncáchī dē, chi nī ncāhān dē: Nduú jíni ni dē, de ni nduú jíni ni nā tūhun cáhān nū, ncachī dē. De nī nquee dē viéhé tāvēhé, de nī ncana-ni lohló.

⁶⁹ De ñahan sátíñú nūcuán, nī jinī tucu ña nūū dē, de nī nquijéhé ña cáhān ña jíin ndá nchivī jā

íyó ñúcuán: Tēe yáhá chi suni táhán ndá tēe ñúcuán cúu, ncachī ña.

⁷⁰ Sochi nduú ní ncáchī tucu dē. De nī ncunúú jacū cā, de nchivī íyó ñúcuán nī ncāhān tucu jí jíín Pedro: Jāndāā ndija jā suni táhán ndá dē cúu nú, chi tēe Galilea cúu nú, de iin nuú-ni cáhān nū jíín ndá dē, ncachī jí.

⁷¹ Sá de nī nquijéhé dē cáhān téyíí dē jā ná cúndeē cuāchi sīquī dē de tú nduú cáhān ndāā dē: Nduú jííní cuitī ni tēe ñúcuán jā cáhān ndá nú tūhun dē, ncachī dē.

⁷² Ñúcuán de nī ncana-ni lohló vuelta ūū. De nī nūcūhun inī dē tūhun jā ní ncāhān Jesús jíín dē: Jondē tá ncháha ca cana lohló vuelta ūū, de yūhú nú de cachī nū ūnī vuelta jāá nduú jííní nū nduhū, ncachī yā. De nī nacani inī dē sīquī tūhun ñúcuán, de nī jacu dē.

15

Jā ní ññi Jesús nūū Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ De tá nī ncunijīn, de ndá sūtū cúñáhnú nī ndutútú dē jíín ndá tēe ñáhnú jā ndácu tiñu, jíín ndá tēe stéhēn ley janahán, jíín ndihi tēe sáhá junta cúñáhnú cā, de nī scáni táhán dē tūhun. De nī juhnī ndá dē Jesús de cuāhān dē jíín yā nūū Pilato, tēe cúu gobernador.

² De Pilato nī jíicā tūhún dē yā: ¿A maá nú cúu Rey nchivī hebreo? ncachī dē. De nī ncāhān yā: Suu cúu nī, tá cúu nūū cáhān nū.

³ De ndá sūtū cúñáhnú nī ncāhān dē cuāhā cuāchi sīquī yā.

4 De Pilato nī jīcā tūhún tucu dē yā: ¿Nūcu nduú cáhān cuitī nū? ¿A nduú jínī nū jā cuāhā cuāchi cáhān ndá dē sīquī nū? ncachī dē.

5 Sochi nduú ní ncāhān cuitī yā ni iin tūhun jín dē. De nī nsāhvi ndasí inī Pilato ndéhé dē nū yā.

*Jā ní nsāhá ndāā ndá dē jā cahñī dē yā
(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)*

6 De íyó costumbre Pilato jā ndācá vico pascua siáā dē iin tēe yíhí vecāa, nā-ni tēe cúnī nchivī.

7 De íyó iin tēe nání Barrabás, yíhí dē vecāa jín ndá táhān dē sīquī jā ní nenda ndá dē sīquī gobierno de nī jahñī ndá dē ndīyi.

8 De nī nguenda nchivī cuāhā, de nī ncāhān ji jín Pilato jā ná sáhá dē tá-ni íyó costumbre dē.

9 De nī ncāhān Pilato jín ji: ¿A cúnī ndá nú jā siáā ni tēe cúu Rey ndá ndóhó nchivī hebreo? ncachī dē.

10 Súcuán nī ncāhān dē, chi cúnī dē siáā dē Jesús. Chi ja nī jīcūhun inī dē jā ní ncucuásún inī ndá sūtū cúñáhnú, de jā ñúcuán nī nasiáha ndá dē yā nū dē.

11 Sochi ndá sūtū cúñáhnú nī scāhān dē nchivī cuāhā jā vāha cā ná cācān ji jā siáā Pilato Barrabás.

12 Ñúcuán de nī jīcā tūhún tucu Pilato: ¿Túsaá de nāsa cúnī ndá nú jā sáhá nī jín tēe jā cáhī ndá nú jā cúu dē Rey ndá ndóhó nchivī hebreo? ncachī dē jín ji.

13 De nī ncana jee ndá ji: Cata caa ní dē yīcā cruz, ná cúu dē, ncachī ji.

14 De nī ncāhān Pilato: ¿Nā cuāchi nī nsāhá dē túsaá? De ndá nchivī nī ncana jee tucu ji: Cata caa ní dē yīcā cruz, ná cúu dē, ncachī ji.

15 De Pilato chi cúnī dē jā cusīi inī nchivī jíin dē, de nī nsiāā dē Barrabás. Nūcuán de nī ndacu dē jā ná cáni ndá soldado Jesús, sá de cata caa dē yā yīcā cruz.

16 Nūcuán de ndá soldado cuāhān dē jíin yā, de nī nguīvi dē patio maá palacio. De nī nastútú dē ndihī táhān dē.

17 De nī nchuhun ndá dē yā iin sahma cuahá ndíhí jā cúu sahma rey. De nī nsāhá dē iin corona iñu, nī nchuhun dē xīnī yā.

18 Nūcuán de nī ncāhān sácá ndá dē jíin yā: Nācā vāha rey cúu Rey nchivī hebreo, ncachī dē.

19 De nī ncuun dē ñutun xīnī yā, de nī ntivī sīí dē nūū yā, de nī jēcuīñī jītí ndá dē nūū yā, sáhá dē jā chíñúhún dē yā.

20 De tá nī ncuu nī nsāhá sácá dē yā, de nī ntavā dē sahma cuahá ndíhí, de nī nachuhun dē yā sahma maá yā. De nī ntavā ndá dē yā cuāhān dē jíin yā jā cata caa dē yā yīcā cruz.

Jā ní jata caa dē yā yīcā cruz

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

21 De iin tēe nání Simón ñuū Cirene, tēe cúu tatá Alejandro jíin Rufo, vāndiji dē jā ní jēhēn dē rancho. De nī nchāha dē ñúcuán, de nī ntee ndá soldado tiñu dē jā cuiso dē cruz yā.

22 De cuāhān ndá dē jíin yā iin lugar nūū nání Gólgota, de tūhun ñúcuán cáhān: Lugar Yiqui Xínī.

23 De nī jēhe ndá dē vino jā ní nsacā nuu jíin sūja ũguā jā coho yā, sochi nduú ní jíhi yā.

24 De nī jata caa ndá dē yā yīcā cruz. De nī nsāhá dē suerte sīquī nāsa nīhīn iin iin dē sahma yā.

25 De cahīn nī jata caa dē yā.

26 De tūhun jā ní ntee dē xīnī cruz jā cáhān nā sīquī nī jīhī yā, sūcuán cáhān: Yáhá cúu Rey nchivī hebreo, cáchī.

27 De suni nī jata caa ndá dē ūū tēe cuíhná yīcā ūū cā cruz, iin dē lado cuáhá yā, de incā dē lado sátín yā.

28 De nī nquee ndaā tūhun jā cáhān tutū īī: Nī squétáhán ndá dē yā jíín ndá tēe nēhén, cáchī.

29 De nchivī jā yáha ñúcuán, scuícó ji xīnī ji, de nī ncāhān yīchī ji jíín yā: Jājáān. Ndóhó chi cáhān nū jā canī nū templo cāhnú, de nūū únī quivī de nasāhá nú.

30 Túsaá de scácu nú maá nú, de nuu nú yīcā cruz viī, ncachī ji.

31 De suni sūcuán nī ncāhān catá ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe stéhēn ley janahán, de cáhān ndá máá dē: Tú incā nchivī nī scácu dē, ¿de nūcu nduú cúu scácu dē maá dē mitan?

32 Tú cunī ō jā Cristo, Rey nchivī Israel, nuu dē yīcā cruz mitan, ñúcuán de candíja ó, ncachī ndá dē. De ndúū tēe jā ndíta caa jíín yā yīcā cruz, suni sūcuán nī ncāhān yīchī dē jíín yā.

Jā ní jīhī Jesús

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

33 De tá nī ncuu cahūxī ūū, de nī ncuneē níí cáhnú jondē cahūnī.

34 De tá nī ncuu cahūnī, de nī ncana jee Jesús: Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? ncachī yā. De tūhun ñúcuán cáhān: Yāā Dios maá sá, Yāā Dios maá sá, ¿nūcu nī sndóo ní sāán?

35 De sava nchivī íñí ñúcuán, nī jini ji jā cáhān yā, de nī ncāhān ji: Cunini ndá nú, chí cána dē Elías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán, ncachī ji.

36 De nī jinu iin tēe, nī jēchundaji dē iin cāchī nūū vinagre iyá. De nī ntee dē xīnī iin ñutun, de nī ntee dē yuhú yā jā coho yā. De nī ncāhān dē: Ná cúndehé ó tú quiji Elías snúu dē tēe yáhá, ncachī dē.

37 De maá Jesús nī ncana jee yā, de nī jīhī yā-ni.

38 Sá de sahma jā ndíta caa jā ndásī nūū cuarto īī inī templo cāhnú, nī ndātā sava sava jondē xīnī jíín jondē jēhē.

39 De tēe Roma jā cúu capitán, íñí dē nūū yā, de nī jinī dē jā ní ncana jee yā de nī jīhī yā. De nī ncāhān dē: Jāndáā ndija jā Sēhe Yāā Dios cúu tēe yáhá, ncachī dē.

40 De suni íñí sava ñahan, ndéhé jíca ña. De ūnī ña cúu María ñuū Magdala, jíín María naná José jíín Jacobo suchí, jíín ñahan nání Salomé.

41 De ndá ñahan yáhá nī niquīn ña yā, de nī nchindeé ña yā tá nī jica yā región Galilea. De suni íñí cuāhā cā ndá ñahan jā ní nquiji jíín yā Jerusalén.

Jā ní nchiyuhū dē Jesús

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

42 De nī ñini quīvī ñúcuán. De quīvī sātūha cúu, chí stēen cúu quīvī nátātú.

43 De nī nquenda José, tēe ñuū Arimatea. De cúu dē iin tēe cúñáhnú nūū junta cúñáhnú cā. De suni ñúhún inī dē jā quiji quīvī jā tatúnī Yāā Dios. De nduú yúhú dē chí nī nquīvī dē nūū Pilato, de nī jíicān dē yiqui cúñu Jesús.

44 De Pilato chí nī nsāhvi inī dē jā ñamā nī jīhī yā. De nī ncana dē capitán, de nī jíicā tūhún dē tēe ñúcuán tú ja nī jīhī yā.

45 Ñúcuán de nī ncucáhnú inī dē jā ní ncāhān capitán jíin dē, de nī jēhe dē tūhun jā snúu José yiqui cúñu yā.

46 De nī jeen José iin sahma cuijín váha. De nī snúu dē yiqui cúñu yā, de nī nchusúcún dē sahma ñúcuán. De nī nchiyuhū dē yā inī iin yavī ndīyi jā ní ncaān yīcā iin cava. De nī jasī dē iin yūu yuhú yávī ñúcuán.

47 De María ñuū Magdala, jíin María naná José, nī jinī ndúu ña nūu ní nchiyuhū dē yā.

16

Jā ní natecū Jesús

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

1 De nī ñini quīvī nátātú, de María ñuū Magdala, jíin María naná Jacobo, jíin Salomé, nī jeen ndá ña ndācá perfume jā quíchīhi ña yiqui cúñu yā.

2 De jānehēn quīvī domingo, tá cáta nquenda ncandiī, de nī nquenda ndá ña nūu yíyuhū yā.

3 De nī ncāhān ndá ña: ¿Ní nīhīn ō tēe jā sáhá jíyo yūu ndásī yúyávī yáhá? ncachī ña.

4 De nī nūcūndēhé ndá ña, de nī jinī ña ja nī ncujiyo yūu cāhnú ñúcuán.

5 De nī nguīvi ndá ña inī yavī ndīyi. De nī jinī ña iin ángel Yāā Dios jā cáá tá cáá tēe suchí, ndéē yā lado cuáhá, ñúhún yā iin sahma cuijín cání. De nī nchūhú ndá ña.

6 De nī ncāhān yā jíin ña: Mā cúyūhú ndá nú. Chi nánducú ndá nú Jesús ñuū Nazaret, Yāā nī jihī yīcā cruz. Nduú cā yā yáhá, chi ja nī natecū yā. Yáhá cūndēhé nú nūu ní jaquīn ndá dē yā.

7 Cuánohōn ndá nú túsaá, de cachī nū nū ndá tē scuáha jíin yā, jíin nū Pedro, jā xihna cā maá yā jīnū Galilea, sá de cuēē ndá máá nú. De ñúcuán cunī nū nū yā, tá cúu nū ní ncāhān yā jíin nú jondē saá, ncachī ángel.

8 Ñúcuán de nī nquee ndá ña nū ní nchiyuhū yā, de jínu ña cuāhān ña. Chi quísi ña jā yúhú ña. De nduú ní ncáchī cuitī ña nū ni iin, chi yúhú ndá ña.

*Jā ní nenda nijīn yā nū María ñuū Magdala
(Jn. 20.11-18)*

9 De Jesús nī natecū yā jānehēn quivī domingo. De xihna cā nū María ñuū Magdala nī nenda nijīn yā, ñahan jā ní ntavā yā ūjā tāchī inī.

10 De cuánohōn ña cuācachī tūhun ña nū ndá tē jā ní jica jíin yā, jā ní nenda nijīn yā nū ña. De cúcuécá inī ndá dē de jácu ndá dē.

11 De tá nī jini ndá dē tūhun jā ní jinī ña nū yā jā tēcū yā, de nduú ní ncándíja dē tūhun cáhān ña.

*Jā ní nenda nijīn yā nū ū tē scuáha jíin yā
(Lc. 24.13-35)*

12 Ñúcuán de nī nquee ū táhān tē ñúcuán, jica dē cuāhān dē ichi rancho, de síin modo nī nquenda nijīn yā nū dē.

13 De nī ndicó ndúū dē, de nī ncachī tūhun dē nū ndá cā táhān dē. De nduú ní ncándíja tucu táhān dē jā cáhān ndúū dē.

*Jā ní ntetíñú yā dē jā nacani dē tūhun
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)*

14 De cuéé cā de nī nenda nijīn yā nū ndihúxī iin dē, ndéē ndá dē nū mesa yájí dē stāā. De nī ncāhān yā nū dē, chi nīhin inī ndá dē jāá nduú

cándíja dē tūhun jā ní ncāhān ndá táhán dē jā ní natecū yā nī jinī dē yā.

¹⁵ De nī ncāhān yā jíin dē: Cuáhán ndá nú ní ñayíví, de nacani nú tūhun nī nūū ndācá nchivī nāsa scácu nī ji.

¹⁶ De nchivī jā candíja de cuenduté ji, chi cācu ji. De nchivī jā má cándíja, chi tñnū tāhvī ji.

¹⁷ De nchivī candíja, sáhá ji ndá tiñu ñáhnú yáhá jā stéhēn jā íyó nī jíin ji: Jíin síví nī de tavā ji ndá tāchī inī nchivī. De cāhān ji quéhén yuhú jéé.

¹⁸ De tú nī ntiin ji cōō, á nī jīhi ji veneno, de mā sáhá daño jíin ji. De suni tee ji ndahá ji nchivī cúhū, de nduvāha, ncachī yā jíin ndá dē.

Jā ní ndaa yā cuānohōn yā andiví

(Lc. 24.50-53; Hch. 1.9-11)

¹⁹ Ñúcuán de tá nī ndihi nī ncāhān maá Jētohō ō jíin ndá dē, de nī ndaa yā cuānohōn yā andiví, de nī jēcundeē yā lado cuáhá Yāā Dios nūū cúñáhnú yā.

²⁰ De ndá máá dē nī nquee dē, nī nacani dē tūhun yā ndācá lado nāsa scácu yā nchivī. De maá Jētohō ō nī nchindeé nī nchituu yā ndá dē. De nī jēhe yā fuerza jā sáhá dē ndá tiñu ñáhnú jā stéhēn jā íyó ndāā tūhun yā jā nācani ndá dē. De nī ncuu. Amén.

Nuevo Testamento en mixteco de Ocotepec New Testament in Mixtec, Ocotepec (MX:mie:Mixtec, Ocotepec)

copyright © 1977 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Ocotepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Ocotepec [mie], Mexico

Copyright Information

© 1977, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Ocotepec

© 1977, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

61c6fffd-2562-5253-8242-3993f51527e9